

SADRŽAJ

1. Riječ urednika	3
2. Razmišljanja: Teorija Gluhe evolucije	4
3. Stručni tekstovi: Izazov za Gluhe umjetnike danas	7
4. Razmišljanja: Zašto su Gluhi danas nezahvalni?	10
5. Iz drugih medija: Jedinstvena identifikacijska iskaznica osoba sa invaliditetom	13
6. Kolumna: Katalozi nesvjesnoga	20
7. Razmišljanja: Je li nama gluhim potreban patronizirajući stav od strane čuiućih osoba?	21
8. Razmišljanja: Kazališta Gluhih	24
9. Događanja: Premijera kazališne predstave na znakovnom jeziku “Muke i jadi gluhih prepredovača privjesaka”	28
10. Stručni tekstovi: Teatar Gluhih u Australiji	34
11. Zanimljivosti: Čujete li taj govor?	38
12. Zabavni kutak: Izazov puzzability	39

“Pljesak jedne ruke” - Časopis Udruge “Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih - DLAN” - izlazi 4 puta godišnje.

Adresa: Korčulanska 10, 10000 Zagreb

Telefon: 385 1 618 12 90

Telefaks: 385 1 294 92 75

E-mail: dlan@crodeafweb.net

Web stranica: www.dlan.crodeafweb.net

Žiro-račun: 2402006-1100074154 (Erste Bank)

Matični broj: 1608037

Odgovorni urednik: Angel Naumovski

Glavna urednica: Petra Podhorsky

Lektura: Ana Užbinec

Tisak: Tiskara Ban

Ovaj časopis je financiran sredstvima Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport

Riječ urednika

Dragi naši prijatelji DLAN-a,

pred vama je dvobroj časopisa Pljesak, koji smo, unatoč obavezama i stisci s vremenom, pripremili, ovog puta zamislivši ga kao jedno tkanje: osnova je tema Suživot i Suosjećanje a potka su članci o idejama, problemima i događajima u vezi s unapređenjem života gluhih i nagluhih osoba.

Ovdje je zanimljiv zapis radio-emisije «Šesto čulo» u kojoj se raspravljalo o iskaznici osoba s invaliditetom, kao što su gluhi i nagluhi, osobe s multiplom sklerozom, i laringektomirane osobe. To su tzv. «nevidljiva» tjelesna oštećenja, a ljudima s njima iskaznica bi pomogla u svakodnevnom životu.

Poduži članak zanimljivog naslova «Zašto su gluhi tako nezahvalni?», Zlatka Orcta, vrijedi pročitati jer je zanimljiv iz više aspekata.

Zlatko Orct nam piše o teoriji gluhe evolucije, u kojoj je obrađena zanimljiva teza da uopće ne postoje neke bitne razlike između čujućih i gluhih ako oni sami ne čine te razlike među sobom, no pročitajte.

„Upravo je iz Hrvatskog sabora izašla vijest da su saborski zastupnici odabrali Anku Slonjšak kao hrvatsku pravobraniteljicu za osobe s invaliditetom. Ta vijest zasigurno ima veze s nama, jer će ona zastupati interese svih osoba s invaliditetom, što znači da će zastupati i interese svih gluhih te nagluhih osoba u Hrvatskoj.”, citiram početak članka „Je li gluhim potrebna patronizirajući stav od strane čujućih ljudi?”.

Pitanje je na mjestu, a jesmo li razmaženi i nezahvalni spram svojih roditelja, i ljudima kojima se i sami obraćamo za pomoć (a time im pružamo i šansu za njihov rast i razvoj, neka se i oni zapitaju gdje se oni mogu nadograditi, ako već nisu krenuli), treba tražiti u potrebi da gluhe i nagluhe osobe netko u javnosti zastupa, a da i sam razumije problematiku, ili sam ne čuje, što je dosta složen problem.

Postoji „Izazov za gluhe umjetnike”, članak o tome kako unaprijediti Kulturu gluhih i kako gluhi umjetnici imaju pred sobom dvostruku zadaću – osvješćivanje sebe i okoline kao osoba s oštećenjem sluha i kao umjetni-

ka.

Uz to, tu je i kolumna „Čuj me, Ema”, koja ovoga puta sadrži opis rada na katalogima izložbi, i moj subjektivni doživljaj, gdje vjerujem da se ponekad treba poslužiti svojom podsvijesti, te u dodiru s vlastitim pravim ja, možda i dođemo do zaključka da i nismo toliko različiti među sobom, bilo gluhi/nagluhi ili čujuć, koliko mislimo, i da bi nas „kolektivna” podsvijest, ako bismo joj se svjesno otvorili, mogla dovesti do dubljeg razumijevanja nas samih a tako i „onih drugih”.

Ovdje je, naposljetku, članak o Kazalištu gluhih, njegovom začetku i razvoju u Švedskoj i kod nas, i o potrebi da se podupre ta vrsta umjetnosti. Kazalište i dramska umjetnost je samo prirodan nastavak potrebe da se individualno izrazimo, a znakovni jezik je najbolji način za scenu, jer je ekspresivan, dramatičan, slikovan, „filmičan” i nadasve arhaičan.

Gledajte nas u predstavama i čitajte nas te nam pišite,

Vaša Petra.

TEORIJA GLUHE EVOLUCIJE

Kada se zaplovi kroz nečiji život, sjećanja jedne osobe u pravilu se zapisuju u dubokim kutovima njenog mozga, dijeleći stečena iskustva na dobra ili loša. Tako oblikovano iskustvo pokazuje ukupnu osobnost čovjeka, bilo gluhog, bilo čujućeg. Na taj način čovjek ispoljava određenu vrstu vlastite osobitosti.

Kroz Domovinski rat, početkom devedesetih godina, mnogi hrvatski političari zagovarali su suživot s pripadnicima problematične manjine. No nećemo odmah ući u politiku jer takvo što trebamo ovdje izbjegavati. Taj dobar stav o suživotu s manjinama sigurno mora dati žarko svjetlo na budućnost hrvatske države. Tu ideju ne možemo zapravo preslikati na odnos između gluhih i čujućih ljudi. Jer gluhi i čujuć ljudi uopće nisu u ratu.

No ipak se može reći da malkice tinja određena razlika između gluhih i čujućih- ne u pogledu fizičkih razlika među njima, već se gleda na nesrazmjer između mogućnosti koje gluhi čovjek prima u društvu s čujućim ljudima za razliku od mnogobrojnih mogućnosti koje to isto društvo pruža čujućem čovjeku, od njegovog rođenja pa do kraja života. Na takvu razliku gluhi ljudi svakim danom skreću pažnju.

Ako gledamo povijest gluhih ljudi, uočavamo mnogobrojne nepravde počinjene na njima, a kojih je u današnje vrijeme sve manje. Ipak ima nekih nepravdi koje gluhi ljudi još trpe. Zbog toga još postoji veliki jaz između gluhih i čujućih ljudi, koji bi gluhi ljudi rado izbrisali.

Ali kako izbrisati? I na koji način bi to mogli postići kako bi bili ravnopravni s čujućim ljudima? Gluhi ljudi pokušavaju, kroz svijest vlastodržaca i drugih upravljačkih tijela te na druge načine, informirati javnost i pristupne medije te ukazati na postojeće prepreke koje susreću u svom životu. Gluhi ljudi posebno žele surađivati s glavešinama ljudskog društva te s njima pokušati ukloniti postojeće prepreke. U tom smislu se kaže da je potrebno suosjećanje i suživot čujućih ljudi s gluhim ljudima.

Idemo malo prokopati po mojoj prošlosti. Mnogo je situacija koje su u očima gluhih i čujućih ljudi gotovo na granici nemogućih zbivanja- gotovo se može reći da su to glupe situacije i to, naravno, često na račun nas, gluhih ljudi. Evo, pala mi je na pamet sljedeća situacija (bilo je to puno prije no što je bio svečano prikazan kazališni komad Angela Naumovskog "Planet tišine" za vrijeme Simpozija za kulturu gluhih u Zagrebu 2001.g.).

Gledali smo film Maska pa smo nakon kina izašli, moja gluha prijateljica i ja, u šetnju. Počeli smo komentirati film. Ne, taj film

uopće nema veze s goreopisanim problemom između gluhih i čujućih ljudi, nego je film nama dao dobru ideju o drugačijem pristupu. Prijateljica je zamislila kako bi bilo da su svi ljudi na cijelom svijetu gluhi, a samo nas dvoje čujuć. Obrnuta i zanimljiva situacija. Ne bismo bili jedini čujuć na svijetu, nego svi koji su gluhi u sadašnjem životu, postali bi čujuć. Kako bi na nas gledali gluhi ljudi koji bi bili glavni stup društva? Gluhi vlastodršci, gluhi policajci...; bi li gluhi ljudi izumili nešto umjesto telefona? Videofon, slikopis? Moguće, ali čujuć ljudi bi koristili slikopise na normalno mogući način.

Nije to neka osveta za nas preobraćene čujuće ljude u mašti. Što bi gluhi ljudi izumili umjesto radija? Televiziju ili nešto slično? Moguće, ali, opet, čujuć ljudi to mogu koristiti na isti način kao gluhi, ali mislim bez zvuka naravno, jer zvuk gluhim ljudima nije potreban. Kako bi svijet izgledao kada bi gluhi ljudi njime vladali- cijela povijest bi sigurno išla u drugačijem smjeru. Ne znam bi li došlo do otkrivanja Amerike, izuma parnog stroja i sličnih stvari, jer mnogi izumi su više-manje vezani uz zvučne efekte.

No stvarno mislim, kada bi svijet funkcionirao s gluhim ljudima kao gospodarima, da bi bio potpuno drugačije uređen. Čujuć ljudi bi se zato mogli suočavati s drugačijim problemima. Kako? Recimo da ne bi mogli razumjeti zašto gluhi ljudi koriste znakovni jezik za međusobnu komunikaci-

ju. Što bi bilo kada bi čujućí ljudi koristili znakovni jezik, onda ne bi postojala nikakva prepreka pri komuniciranju s gluhima.

A kako će komunicirati s drugim čujućim ljudima ako je svjetski jezik znakovni jezik za gluhe? Možda bi čujućí razvili svoj jezik, tj. govorni jezik? Vrlo je zanimljivo što bi sve mogla ponuditi borba za opstanak. Mogli bi onda čujućí ljudi, kao manjina iz mašte, parirati gluhim ljudima. A možda bi bili u prednosti, jer, kako znamo, prirodni zakoni vladaju po svijetu, a zvuk je neizostavni dio prirode. Zvuk slapa, zvuk vjetra, fijuk ispaljenog metka, potresni zvuk groma, žuborenje velikog potoka i drugi zvukovi jesu sastavni dio i izgleda da je cijeli planet zapravo predodređen za život čujućih ljudi. Je li to borba za opstanak omogućila čujućim ljudima premoćnu ulogu nad gluhim ljudima? Moguće.

A da li bi postojao svijet u kojemu žive samo gluhi ljudi, bez čujućih? Onda svijetu ne bi trebao zvuk; ali to sad već spada u znanstveno fantastičnu priču. Tamo nećemo više koračati već je bolje da se vratimo u sadašnji svijet koji gluhima ponekad podmeće klipove među nogama, barem što se tiče komunikacije.



„Planet tišine” pruža zastrašujućí mogući doživljaj čujućim ljudima, no taj se kazališni komad temelji

na kafijskom obratu preko noći za čujućeg čovjeka- kada se probudi i nađe usred cijelog gluhog svijeta. Kada bi tako bilo u stvarnosti, mislim da bi se čujućí ljudi uspjeli snaći i normalno živjeti s gluhim ljudima.

Moglo bi biti da su gluhi ljudi, u smislu volje za pomaganjem drugima, dobrohotniji no što je obrnuti slučaj. Možda bi gluhi ljudi dali više prostora čujućim ljudima, nego što su čujućí ljudi spremni dati nama, gluhim ljudima. Znači li to da su gluhi ljudi spremniji i tolerantniji prema čujućim ljudima? Odgovor ne znamo, jer nemamo dosad promatrani model života gdje bismo mogli proučavati takvu ideju. Možemo samo pretpostavljati, tako da je bolje da takva pitanja prepustimo psiholozima, koji se srodnim pitanjima bave.

Evo druge situacije koja mi pada na pamet. Na predstavu “Planet tišine” jedan gluhi čovjek je doveo svoje dijete, koje je čujućemali sinček od kojih pet godina. I dok se kazalište smračilo, na bini su se zaredale scena za scenom gdje su gluhi ljudi izvodili na znakovnom jeziku, a čujuća publika koja ne poznaje znakovni jezik nije mogla ništa razumjeti. Tako su odrasli čujućí ustali sa sjedala i otišli iz kazališta jer nisu mogli skužiti o čemu se to radi na bini.

No malom dječaku od pet godina, koji je čujućí, te premalo poznaje znakovni jezik, bilo je jako dosadno pa je samo buljio u igrokaz- ili je gledao raznobojne stvari ili je promatrao mlataranja ruku kroz zrak. Počeo se vrpeljiti u sjedalu te smetati gluhim ljudima koji su oko njega uživali gledajući sjajnu predstavu. Ipak, gluhom ocu uopće nije bio prob-

lem pomoći svom sinu te mu je počeo objašnjavati o čemu se radi na pozornici (očev govor nije toliko razgovijetan, no to nije predstavljalo problem za dijete koje zna da mu je otac gluh te je normalno mogao razumjeti njegov glas).

Je li time prekršeno zlatno pravilo da je kazalište samo za gluhe? Isto bi bilo kada bi kazalište bilo samo za čujuće, pa bi uvelo tumače za znakovni jezik koji bi mogli poslužiti gluhim ljudima da prate kazališne komade. Pitanje je koliko je to zanimljivo gluhim ljudima koji posjećuju kazalište pored tumača na znakovnom jeziku. U to nećemo ulaziti nego ćemo ići dalje na sljedeću situaciju koja mi je upravo pala na pamet.

Gluvarenje nije riječ koja se odnosi na gluhe, to je prava riječ za čujuće ljude. Prvi puta sam čuo tu riječ kada je bio prikazan film Gluvarenje u Zagrebu, dosta davno, prije Domovinskog rata. Mislio sam da ima veze s gluhim ljudima, ali čujućí ljudi su mi rekli da ta riječ zapravo znači raznorazna tulumarenja preko noći. Bit će da sam pobrkao srpski izraz za gluhe, gluvi, te ono na kraju kao radnju, koja označava beskrajno gluharenje? Koja hibridna riječ?! Postoji li gluharenje? Ne bih baš rekao.

No riječ gluvarenje mi se dosta sviđa. Pa što se radi kada gluhi gluvare? Duplirana radnja? Je li moguće da gluhi gluvare? Naravno da je moguće, i gluhi se znaju zabavljati, posebno preko noći. Dakle, jedne subotnje noći, gluhi su pošli posjetiti u sitnim satima po

Importanne kafićima. Tamo se gluhi obično družu nakon što se prvi klub gluhih zatvori pa su gluhi mladi prinuđeni potražiti nova mjesta za daljnje zabave. Tako su gluhi dolazili u te kafiće sve do jutra (prije je to bilo moguće, a sada se može zabavljati samo do 1 sat ujutro, po novom propisu Importannea).

Gluhi, eto, počeli gluvariti, i kako su štandovi za brzu hranu radili, gluhi su naručili jelo da ne bi ostali gladni sve do jutra. Stajali su kod stolova pokraj štandova i počeli jesti te s punim ustima mahali rukama (jednim udarcem ubiti dvije

muhe: prva muha je hrana, a druga muha je komunikacija!). Čujuć ljudi, koji su većinom bili pijani, nijemo su gledali u nas- kao da smo pali s Marsa. A nismo tamo bili prvi puta, no to se uvijek tako ponavljalo. Jedan je pijani čovjek izvadio bijeli papirić i napisao je poruku za nas gluhe, koju je dao jednoj gluhoj curi. Ona je pročitala što piše, a svi gluhi oko nje su samo gledali u papir, te je onda među njima zavladao čuđenje, da bi se na kraju zagledali u pijanog čovjeka. Iznad gluhih je stajao veliki upitnik.

Onda su papirić donijeli meni koji sam bio u blizini, i tamo su stajale riječi: "Nemojte spavati međusobno, djeca će vam biti gluha". Vrlo zanimljivo! U prvi mah sam prasnuo u smijeh, no drugi gluhi nisu bili oduševljeni pa su najprije pomislili da bi trebali tući pijanog čovjeka. Naravno da ga nismo na kraju tukli, pustili smo ga na miru neka se i dalje družu s alkoholom.



Znači li to da su pijanci, kao pripadnici čujućeg društva, otvoreniji i iskreniji u svojim razmišljanjima o nama? Čujuć ljudi kao trezveni nisu se usudili tako otvoreno reći što misle o nama. Čujuć ljudi zato stalno žele ispravljati poznatu fizičku manu kod gluhih ljudi. Kao rezultat toga imamo sijaset elektroničkih slušnih uređaja, kao što su slušni aparat, umjetna pužnica i druge futurističke stvari. Nije to tako loše, ali ne znam koliko su potrebne gluhim ljudima.



Upravo mi je pala na pamet još jedna zanimljiva situacija. U novinama i na internetu čitali smo kako se jedan gluhi američki par, ustvari lezbijski gluhi par, podvrgnuo umjetnoj oplodnji. To, izgleda, nije neka novost, ali novost je u tome što je isti par koristio gluhog donatora iz banke spermija i to s nasljednim genom koji daje gluhost djeci. Mnogi čujuć ljudi su se pobunili na takvu suludu misao. Zaredali su se raznorazni uvredljivi komentari, naravno na račun gluhog lezbijskog para i na gluhe ljude općenito.

Čujuć ljudi nisu gledali na taj par kao homoseksualan (znamo da na našim prostorima još nije raširena sloboda seksualnog identiteta, kao što je to više-manje normalna stvar u Americi)- dakle,

ono što je najsmješnije, oni nisu htjeli bacati drvlje i kamenje na taj par samo zato što je homoseksualne prirode, nego su bacali drvlje i kamenje zato što se taj par odlučio za gluhu djecu. Zašto je čujućima toliko mrska gluhost? Tu sigurno imamo mnogo materijala za razmišljanje, ali nećemo u to ulaziti dublje.

Po mom mišljenju, vjerujem da bi gluhi ljudi bili puno tolerantniji prema čujućim ljudima kada bi se čujuć našli kao manjina na gluhom svijetu. No sadašnja situacija je takva kakva jest, čujuć ljudi se predstavljaju kao glavni vladari cijele naše planete i pitanje je koliko se mi gluhi ljudi smijemo povinovati njima. Druga bi opcija bila da se zatvorimo u svoj geto u kojem će samo gluhi ljudi živjeti na jednom mjestu, s time da čujuć ljudi smiju u njega ulaziti jedino na izletu ili možda samo uz putovnicu. Je li to moguće?

Koliko se zna, u Americi se upravo grade ili je već sagrađen jedan takav grad čiji su stanovnici sami gluhi ljudi. Je li to dobro rješenje? Je li s takvim rješenjem poremećeno razmišljanje o mogućem suosjećanju i suživotu između gluhih i čujućih ljudi? Odgovor ne leži među nama, niti među čujućim niti među gluhim ljudima, već u nama samima.

mr. sc. Zlatko Orct

IZAZOV ZA GLUHE U UMJETNOSTI DANAS

Diljem svijeta odnos spram gluhih osoba varira, ovisno o odnosu države prema njima, kao i razini političkog, ekonomskog, socijalnog i kulturalnog razvoja države. Dvadesetog stoljeća Šveđani težili su jednakosti i pravednosti učešća u kulturi svoje zajednice. U proljeće 1974. švedski parlament je usvojio kulturalno-političke ciljeve koji ukazuju na oblikovanje kulture uz mnogo više poštovanja prema iskustvima takvih grupa kao što su hendikepirani ljudi.

Danas je još uvijek mnogo barijera pristupu umjetnosti. Na primjer, ljudi mogu misliti da postavljanjem ozvučenja (hearing loop) u kazalištu, mogu omogućiti gluhim ljudima praćenje predstave, ali će to pomoći samo ljudima koji otežano čuju.

U 1976., gluhi ljudi i hendikepirani ljudi (mi gluhi ljudi ne smatramo sebe hendikepiranima, već etničkom manjinom sa svojim vlastitim jezikom i kulturom) napravili smo svoj vlastiti kulturalni prijedlog «Kultura za svakog», kroz koji tražimo da svatko ima jednaka prava pristupu umjetnosti. Kao rezultat toga, 1977., Silent Theater (Tyst Theater), jedini teatar za gluhe u Švedskoj, službeno je priznat i pripojen Nacionalnom teatru, postajući tako profesionalna kazališna grupa. Također smo dobili televizijske programe na znakovnom jeziku za djecu i odrasle.

Ovi uspjesi su nas motivirali da istražujemo svoje korijene i podrijetlo priča i tradicija o

gluhim ljudima. Među sobom smo razgovarali o svojoj informiranosti i samospoznaji, svojim mogućnostima i pravima u društvu, i našoj povezanosti jednog spram drugom i spram čujućih ljudi.

The Silent Theater i TV programi sa znakovnim jezikom omogućili su da znakovni jezik postane prihvatljiv i općoj publici. Povećana uporaba znakovnog jezika u vijestima i edukativnim programima omogućila je prihvaćanje znakovnog jezika kao načina komunikacije među gluhim ljudima. Međutim, ispitivali smo probleme s kojima se susreću čujućih ljudi u pokušajima da naprave TV programe za gluhe ljude.

Čujućih ljudi:

- ne razumiju kulturu gluhih ili znakovni jezik, sa svim mogućnostima izražavanja
- ne mogu prilagoditi proces proizvodnje prilagođen čujućim ljudima
- ne mogu se odvojiti od svoje zajednice čujućih ljudi
- ne mogu prevesti na razgovorni jezik ono što gluhi ljudi komuniciraju očima; i
- misle da je lako učiniti da gluhi ljudi komuniciraju izrazima čujućih ljudi.

Često čujemo kako gluha djeca uživaju u TV programima koje za njih prave čujućih ljudi, ali djeca nisu sposobna kritički procijeniti što su gledala. Osim toga, gluha djeca nemaju druge programe za usporedbu, ili malo ili nikakvih mogućnosti da obrade svoja

razmišljanja i iskustva o programima koje su vidjeli.

Filmovi i TV

Jednom sam, praveći program za djecu, radio s fotografom koji do tada nije nikada sreo gluhe ljude. Pažljivo sam ga pripremio na to da će se odvijati snimanje s gluhom djecom. Tijekom prvog snimanja, s jednim osmogodišnjim školarcem, fotograf je samo stajao i ništa nije razumio. Nije mogao pratiti gluho dijete dok se uz znakove okretalo. Morao sam mu dati znak kada ga treba pratiti kamerom, ali ni tada nije mogao raditi. Trebalo mu je vremena dok nije shvatio da treba snimati na način kao da snima nijemi film.

Tradicija gledanja filmova različita je kod gluhih ljudi i kod čujućih. Čujućih ljudi žive u svijetu gdje se iskustva stječu glasovima. U filmovima, govor i zvuk često daju naznaku kako shvatiti ono što se vidi. Gluhi ljudi doživljavaju filmove na drugačiji način: nemajući potporu zvuka, mi ga doživljavamo samo po slikama.

Znakovni jezik zasnovan je na pronicljivosti, sadržavajući elemente koji nalikuju «filmskom jeziku» svojim široko divergentnim nagađanjima, itd. Trebamo biti svjesni ovih značajki znakovnog jezika i rabiti ih praveći filmove. Na ovaj način, možemo razviti tradiciju stvaranja filmova



koji će zadovoljiti gluhe ljude i omogućiti gluhim ljudima da osjete programe kao dio njih samih.

Danas, međutim, postoji mnogo više interesa za pravljenje televizijskih programa o gluhim ljudima nego za gluhe ljude. Na primjer, razmotrimo programe znakovnog jezika za čujuće ljude: oni možda neće pomoći gluhim ljudima, jer mogu stvoriti neobično stanovište o gluhoći. Gluhim ljudima neophodni su TV programi specijalno za njih napravljeni kako bi postali bolje informirani. Tada se mogu susresti s društvom na pravi način i izbjeći nerazumijevanje.

Kakav cilj će imati naši vlastiti programi za gluhe ljude, kao sudionike i kao publiku? Sudionici će biti potaknuti da ulože u budući rad što će im otvoriti nove mogućnosti. Gluha publika dobit će jači osjećaj identiteta te će se naučiti razumijevanju programa i razviti svoja iskustva daleko lakše.

Teatar



The Silent Theater započeo je kao amaterska grupa 1970., i bio je zamišljen kao vizualni teatar. Čujuć ljudi su mislili da je to izvanredan način predstavljanja samog sebe znakovnim jezikom, a mi smo bili mogo ekspresivniji u tom pogledu od čujućih ljudi. Mi koji smo sudjelovali, međutim,

kao i gluha publika, osjećali smo se na neki način ograničeno na ovaj način predstavljeni; osjećali smo se vrlo ograničeni.

Čujuć ljudi su dobili dojam da nam je vizualni teatar prikladan jer smo nijemi. Taj je osjećaj bio pogrešan; mi smo jednostavno na sceni izostavili svoj znakovni jezik. Kada je The Silent Theater priključen Nacionalnom Teatru 1977., morao se prilagoditi i čujućoj i gluhoj publici da bi financijski opstao. Kao rezultat toga, gluhi ljudi još uvijek čekaju svoj vlastiti teatar- gluhi teatar.

U 1980. Ms. Lolo Danielsson i ja surađivali smo u Nordic deaf culture i Theater Project-u, u kojem smo intervjuirali kazališne grupe u Skandinaviji. Rezultati su pokazali da grupe s gluhim voditeljima suštinski diskutiraju kako treba izvoditi predstavu i kako znakovni jezik treba prezentirati na pozornici. Ove su diskusije bile na kulturološkoj i umjetničkoj razini.

Nasuprot tomu, kazališne grupe s čujućim voditeljima, ili one u kojima je većina izvođača čula, uglavnom su iznosile svakodnevne probleme. Najprije, rad niti jedne od ovih grupa nije bio utemeljen; gluhi članovi nisu imali dovoljno znanja o sebi kao gluhim ljudima, o kulturi gluhih, o svom okruženju i svom odnosu s drugim ljudima. Bilo im je teško generirati i razviti vlastite ideje. Većina se osjećala sputana i nesigurna. Osjećali su da im je potrebno mnogo više znanja i naobrazbe, i da je teatar taj koji im treba pomoći da se osobno razviju.

Puno truda neophodno je gluhim ljudima kako bi našli vlastiti pris-

tup umjetnosti. Neophodno je analiziranje, svjetonazor, intuicija i osobno iskustvo. Također se moraju znati tradicije gluhih, vrijednosti, i jezik, kako bi se gluhoj publici pružio osjećaj i neophodnost daljnjeg gledanja teatra gluhih. Lako je kreirati teatar znakovnog jezika: postoje bezbrojni rukopisi koje treba prevesti na znakovni jezik, i bilo bi lijepo gledati poznate predstave. Međutim, mnogo je teže naći rukopise gluhih i iz tih izvora napraviti gluhi teatar.

Postoje, također, pitanja o umjetnosti. Treba li umjetnost doći ispred gluhoće? Većina gluhih umjetnika najprije se deklarira kao gluhi, a zatim kao glumci. Ja mislim da su ove dvije stvari povezane, zato što razgovaramo o kulturi gluhih i teatru gluhih. Najbitnija je stvar u umjetnosti kulture gluhih dostići kontinuitet u umjetničkoj kreativnosti i organizaciji u cilju razvoja i promocije kulturološkog rada.

Gluhi umjetnici

Danas nije lako biti umjetnik. Ljudi imaju manje poštovanja prema profesionalnom umjetniku nego prema običnom kućnom soboslikaru. Ljudi misle da je umjetnicima zabavno dok rade, oni ne promatraju umjetnost kao posao. Ovo je uobičajena zabluda o uvjetima pod kojima umjetnici rade.

Umjetnikovo iskustvo i podloga često su motivi njegovog ili njezinog rada. Što je s gluhim umjetnicima? Je li moguće u drugim gluhim ljudima prepoznati sebe kroz motive njegovog ili njezinog rada? Vrlo često su gluhi umjet-

nici pod utjecajem umjetnosti svijeta čujućih. Škole čujućih uče tehniku, ali ne znaju ništa o povijesti umjetnosti gluhih. Gdje mogu gluhi umjetnici naći inspiraciju da ne bi bili neprepoznati kao umjetnici?

U praksi postoje teškoće u prevođenju kulture gluhih u umjetnosti. Jedan od izvora poteškoća može se naći u našem djetinjstvu i u školama za gluhe.

Mi, odrasli gluhi ljudi, odrastamo uz malo kulturnih stimulacija. U većini slučajeva naši su roditelji čujućii, s vrlo malo znanja o znakovnom jeziku. Kultura koju su nam dali je po njihovim pojmovima. Oni nemaju prirodnog načina da nam pričaju priče ili bajke, pjevaju pjesme ili govore dječje pjesmice.

Naše su škole izrazito govorne. Ljudi se boje da bi znakovni jezik utjecao na naš razvoj govora, koji se smatra veoma važnim. Naočito je koncentrirana na govor, i mi primamo vrlo malo spoznaja o zajednici.

U prošlosti je bilo vrlo malo kontakata između odraslih gluhih i gluhe djece. Udruge gluhih nisu imale kontakta sa školama. Djeca nisu bila članovi udruga i nisu sudjelovala u njihovim aktivnostima. Niti su gluha djeca mogla sudjelovati u kulturi čujućih, zato što je bila, i je, zasnovana na slušanju i govoru.

Sadašnja je situacija različita. Danas su švedske škole za gluhe dvojezične. Mnogi učitelji gluhih razumiju važnost i uključuju se u učenje znakovnog jezika. Danas se učitelji bolje znakovno izražavaju, i sve je više

i više gluhog osoblja. Škole za gluhe pružaju više znakovnog okruženja gdje gluhi studenti imaju mogućnosti za normalnu komunikaciju s učiteljima i drugim osobljem. Sada pokušavamo uklopiti umjetnosti u novi nastavni program.

Udruge gluhih sada mnogo bliže surađuju sa školama, a rekreacijski centri su često locirani blizu udruga gluhih kako bi poticali kontakt s odraslim gluhim. Ovakva socijalizacija daje gluhoj djeci osjećaj samospoznaje i olakšava im put ka razvoju identiteta gluhe osobe.

Gluhi kulturni radnici u Švedskoj

Procijenio sam da postoji dvadeset gluhih kulturnih radnika u Švedskoj (dvanaest amatera i osam profesionalaca). Nazvat ću ih «proizvođači». Ovih dvadeset proizvođača nude kulturu za oko 9000 gluhih ljudi, koje ću nazvati «potrošačima». Siguran sam da je odnos proizvođača i potrošača sličan i u drugim zemljama.

Kako može osam profesionalnih proizvođača zadovoljiti svih 9000 gluhih ljudi s trideset TV programa, osam publikacija, i dvije predstave svake godine bez mrežnog kontakta za razvoj umjetnosti i kulture gluhih?

Mi koji pripadamo grupi proizvođača smo isti gluhi ljudi koji su išli u staru školu za gluhe gdje nismo primili prirodne kulturne stimulacije. Mi smo prisiljeni na borbu da bi radili u umjetnosti. Mi trebamo potporu, poticaje, i, iznad svega, stimulaciju. U umjetnosti poslovne mogućnosti dolaze rijetko i u nizu malih komadića.

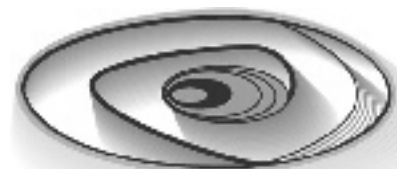
Zato što potrošači često ne dijele ista iskustva koja su oblikovala nas proizvođače, teško je usmjeriti ih k našem radu. Koje znanje trebamo mi odrasli gluhi dati gluhoj djeci koja odrasta uz dvojezičnost kao način života – mi koji smo išli u školu po starom modelu, kada je oralism (izobrazba gluhih studenata govornim jezikom) bio dominantan?

Zato što nemamo modela za gluhe, moramo se odvojiti od čujućih i tražiti nove puteve. Nećemo tražiti nove tragove u šumi, već ćemo se kretati ravno kroz šumu, pronalazeći svoje mogućnosti, i razvijati ih.

Kako možemo razvijati umjetnost i kulturu gluhih?

Mi u međunarodnoj zajednici umjetnosti gluhih trebamo zajedno djelovati u:

- sponzoriranoj izmjeni programa među zemljama u obliku gustujućih performansa
- organiziranju izložbi, tečajeva, seminara, i sajma knjiga
- izdavanju biltena o svjetskoj kulturi gluhih
- stvaranju kontaktne mreže za profesionalne grupe, kao što su umjetnici, glumci, i proizvođači



International Archive of Deaf Artists

- sastaviti imenik organizacija koje rade u edukaciji umjetnosti gluhih, kao što su dramska i plesna škola i
- kreirati popis i arhivu rukopisa, knjiga, TV programa, filmova, itd. gluhih.

Ove akcije mogu voditi kreiranju novih profesija s više poslova, ugovora, projekata i performansa.

Zaključak

Poput Martina Luthera Kinga, Jr., i ja imam san: da ćemo se mi koji radimo u umjetnosti udružiti u svjetsku zajednicu kulture, gdje će se odvijati velike promjene. Predviđam osnivanje međunarodnog kulturnog centra koji će biti povezan sa svim zemljama i promovirati kulturne aktivnosti širom svijeta. Na taj ćemo način povećati broj gluhih proizvođača i postići balans s

čujućim proizvođačima. Gluha djeca i mladi imat će mogućnost ući u svijet umjetnosti na prirodan način, a gluhi ljudi bit će sposobniji da se uhvate u koštac sa životom i učestvovanjem u kulturama i gluhih i čujućih.

(The Deaf Way, str. 726-730)

odabrao Angel Namovski

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

ZAŠTO SU GLUHI TAKO NEZAHVALNI?

Pisat ću sada o jednom dijelu svijeta gluhih i nagluhih malo dublje u psihološkom smislu. Probat ću dočarati jedan aspekt ponašanja gluhih osoba koji se doslovno ne razlikuje od čujućeg svijeta. Zašto se ponašanje gluhih ne razlikuje od ponašanja čujućih u psihološkom smislu? Ponašanje svakog čovjeka ovisi o odgoju i o stupnju obrazovanja te o utjecaju okoline na tu osobu.

Dakle, isti obrazac ponašanja, kako za čujućeg tako i za gluhog čovjeka. No svedeno je gluhi čovjek silom prirode doveden u posebni položaj jer je zbog fizičkih nedostataka, u smislu gubitka sluha i loše oblikovanog govora, sveden na donji dio društvene ljestvice vrijednosti (u odnosu na čujućeg čovjeka). Ljudsko je društvo takvo da svakog gluhog i nagluhog čovjeka posebno smješta ili čak sam gluhi čovjek sebe smješta tamo gdje smatra da je pravo mjesto za njega. Postoji filozofska poslovice koja kaže da se čovjek osjeća najzadovoljnijim

tamo gdje ne želi ići za promjenom.

Dakle, ako je gluhi čovjek zbog navedenih fizičkih mana doveden u neravnopravan položaj u odnosu na čujuće društvo, moramo kazati da je postao nezadovoljan s takvim položajem. U stvarnosti gledamo vrlo mnogo gluhih ljudi koji su "zadovoljni" sa svojim utabanim položajem u društvu. Ako se gluhi čovjek neće boriti i ako neće htjeti promijeniti svoj nazadni položaj, onda moramo reći da je takav gluhi čovjek morao biti zadovoljan sam sa sobom i sa svojim utvrđenim položajem u društvu. To je tako, jednostavno rečeno.

No vrlo dobro znamo da je takav gluhi čovjek svedeno i dalje nesretan. Nema snage ići naprijed, te na nenametljiv način traži pomoć izvana kako bi se prebacio u viši i bolji položaj u društvu. Ali kako to napraviti; na koji to način postići? Najbolje bi bilo da cijelo ljudsko društvo preusmjeri u buduće društvo održive optimistične budućnosti. Što to znači? Idemo ispočetka. Gluhi čovjek se smjestio, ne svojom krivnjom, u donji

dio ljudske društvene vrijednosti. Možemo reći da je to društvo besperspektivnih ljudi.

No to je samo vrh sante leda besperspektivnosti generacije kojoj je sadašnje cjelokupno društvo, dakle, cijela politička, duhovna i intelektualna elita ponudila beznade i neperspektivnost umjesto optimistične budućnosti. Nije to samo problem gluhih već i čujućih, osobito mladih ljudi. Cijelo je hrvatsko društvo zapalo u neku vrstu letargije i besperspektivne budućnosti. Čujuć mladi imaju problema s planovima- kamo nakon što maturiraju. Ista je stvar i s gluhim mladima. Promotrimo sadašnju situaciju: što nudi gluha politička, duhovna i intelektualna elita svojim članovima? (Ako uopće postoji takva gluha elita koja bi obećavala optimističnu budućnost svojim gluhim članovima.)

Obično se kaže da bi gluha elita bila ta koja bi morala voditi računa o svojim gluhim i nagluhim članovima. Jer ako ista ta gluha elita radi drugačije od norme ponašanja propisane Statutom organizacije, onda gubi na vjerodos-

tojnosti. Pitanje se zato samo po sebi nameće: što onda uopće radi gluha elita? Preoblikujmo navedeno pitanje- postoji li uopće gluha politička, duhovna i intelektualna elita? Na to pitanje ćemo odgovoriti na kraju ovoga članka.

Promotrimo nekoliko značajnih događaja među gluhim ljudima. Pogledajmo najprije njihovu kulturu i ponašanje prema istim ljudima i prema čujućim ljudima. Uzet ćemo jednostavan primjer sa svečane premijere kazališne predstave "Muke i jadi gluhog preprodavača privjesaka", odigrane 21. svibnja 2008. u kazalištu Peščenica.



slika gore: uvod u najbolji dio predstave

Došli su mnogi gluhi i nagluhi te čujuć ljudi koji su bili željni susreta s gluhim ljudima te agilni s upoznavanjem kulture gluhih. Nakon odlično odigrane premijere, svi su izašli iz dvorane i našli se u predvorju kazališta gdje je bilo ponuđeno jelo i piće. Gluhi su ljudi odmah navalili na stol i počeli se prežderavati slasnih pečenih pita i kolača te drugih finih jela. Slikovito opisano, vjerujem da je taj dio prežderavanja i opijanja za gluhu publiku najbolji dio kazališne predstave. Prošao je tjedan od

premijere nakon kojeg sam pitao nekog poznanika iz gluhe publike koja je sudjelovala na premijeri kakva je bila kazališna predstava od strane Dlana, na što je on odgovorio da je najbolji dio bio onaj na kraju predstave, tj. hrana i piće. To je tako ispalo.

I to nije jedini slučaj, idemo nabrojati sve slično što se događalo. Spominjalo se par sličnih slučajeva koji su doživjeli gluhi sportaši posljednji put, napose u Turskoj. Bili su pozvani i čujuć ljudi zajedno s gluhim sportašima radi predstavljanja programa sportskog događaja, nakon kojega su gluhi ljudi mahom opkolili stol i kao da nisu dali čujućim ljudima da dobiju svoj prostor slasnog zadovoljenja nepca i želuca. Kao da gluhi ljudi govore da su čujuć ljudi sami krivi za to jer su čujuć ljudi u mnogobrojnim životnim aspektima superiorniji od gluhih ljudi. Sigurno neki osvetnički pohod.

Ista stvar prisutna je i prilikom otvaranja izložbi. Gluhi umjetnici mahom su organizirali samostalne ili zajedničke izložbe, i tako su njihove slike ili kipovi bili istaknuti te prikazani javnosti. Mnogi pozvani gluhi (a sigurno je da su i nepozvani gluhi uspjeli doći) su jedva čekali da započne otvaranje izložbe da bi navalili na degustacije slasnih jela i možebitno dobrih vina. Pozvani čujuć ljudi su za to vrijeme opsade stola počeli razgledavati slike i ocjenjivali kvalitetu umjetničkog dara pojedinih gluhih umjetnika, te su neki čak počeli s kupnjom slika i kipova s uvjerenjem da će odabrano umjetničko djelo postići dobru cijenu ili će stvarati bolje ozračje u njihovom domu ili u njihovom srcu, što je najvažniji dio svake izložbe.

Posebna stvar mi se duboko urezala u pamćenje - Jerko Ban, opravda-

no prozvan svećenikom za gluhe, koji je prije, u dobra kršćanska vremena, priređivao sjajne božićne i uskrzne susrete gluhih i nagluhih ljudi. Od prvog poratnog Božića otvorio je vrata crkve za nas gluhe ljude i upriličio nam sjajne božićne ugođaje, posebnu božićnu atmosferu, koje se mi gluhi rado sjećamo.

slika dolje: zagrijavanje za degustaciju



Nakon svake božićne mise, mi gluhi i nagluhi vjernici donijeli bismo kolače i piće za sve kako bi nam poslije misa dodatno ozračili ugođaj te kako bismo se dobro i krjepko družili u sitnim satima blagdana. Kako je prvi Božić za gluhe počeo, tako se sljedeće godine trebalo i nastaviti. No nakon par godina, Božići su postajali sve manje slični onome prvom. Rat je već dobrano prošao i svećenici su molili sve vjernike u Hrvatskoj da prestanu koristiti pirotehničke stvari u svrhu slavljenja Božića.

Čujuć ljudi širom Hrvatske počeli su ih sve manje koristiti, no gluhi

su ih mahom sve više zloupotrebljavali. Gluhi su htjeli do maksimuma pojačati božićnu atmosferu, ali to im se na kraju obilo u glavu. Sljedećeg Božića, nakon prebučnog slavlja na Fratrovcu, odlučeno je da se prestaje s organiziranjem posebne božićne mise za gluhe vjernike. Još par razloga je bilo nabrojeno, s time da su neki gluhi dolazili na božićnu misu



slika gore: akcija u degustaciji hrane i pića

samo radi kolača i pića; čak je nekolicina gluhih prije početka mise bila pod alkoholnim utjecajem te ju cijelu prespavala.

Sve je više takvih gluhih ljudi. Tako smo jednog Božića napravili misu zajedno s čujućim ljudima na Jordanovcu u Crkvi Presvetog Srca Marijina. To je dakle bio prvi Božić na kojem svećenik nije vodio misu samo za gluhe ljude - po prvi puta gluhi nisu donijeli kolače i piće za druženje nakon mise. Prije početka mise, pojavila se povećana grupa gluhih ljudi koji su počeli zapitkiivati zašto više nema mise samo za gluhe te ima li onda

kolača i pića. Rečeno im je da se organiziralo po novome te da nema više kolača i pića, na što su se isti ti gluhi okrenuli od crkve i zaputili prema gradu, uopće ne mareći za misu.

Tako je ostala samo naša malena grupa najupornijih kršćana koja je sa srcem i vjerom u božićne blagdane odstajala cijelu misu zajedno s čujućim ljudima u crkvi. Atmosfera je ostala ista kao i prije, no ipak je zabilježen onaj spomenuti detalj da gluhi samo traže zabavu pa da ako nema zabave na božićnoj misi, onda to i nije pravi Božić. Pa kamo se srozala kultura kod gluhih?! Zar je već tada nastupila duboka kriza duhovnih vrijednosti kod gluhih i nagluhih ljudi?

Sjećam se opetovanih riječi gluhih voditelja raznoraznih događaja koji su bili rezervirani za gluhe sudionike te pozvanih čujućih prijatelja i uvaženih gostiju. Gluhi voditelji su od početka organizirali cijeli događaj, angažirali su svu moguću pomoć sa svih strana u nastojanju da događaju dadu što bolji sjaj i ostave što bolje sjećanje u glavama gluhih i nagluhih sudionika. No reakcije nakon takvih događaja su svakakve; na primjer, mnogi gluhi govore da je sve to moglo biti bolje organizirano, da se moglo

slika dolje: finale u degustaciji hrane i pića



angažirati određenu osobu u cilju da događaj bude što vrhunskiji i tome slično.

Gluhi baš uvijek imaju tako veliku mogućnost kritiziranja bilo koje predstave ili bilo kojeg događaja koji su zapravo organizirani u njihovu čast. Uvijek nakon završetka neke predstave ili događaja, glavne voditelje oblije znoj jer dolazi najgori dio, a to je: je li predstava ili događaj bio vrhunski ili barem odlično odrađen do kraja i možemo li se mjeriti s uspjehom čujućih ljudi. Gluhi obično takve stvari pokušavaju omalovažavati i to svaki puta namjerno.

Vjerojatno je problem u njihovoj psihi. Vjerojatno gluhi ljudi ne vole da gluhi voditelji ili bilo koji drugi gluhi ljudi uspiju. Uvijek govore da će oni sami to bolje odraditi. Pa ako je tako, zašto onda ti gluhi ne odrade taj posao? Uvijek govore da nemaju vremena i da su zauzeti pametnijim poslom, no njihova je draž stalno kritiziranje i omalovažavanje tuđeg truda i napora oko organizacije i postizanje uspjeha nakon odrađenog događaja za gluhu publiku.

A to je velika pogreška. Treba i najmanji trud glavnih voditelja bilo kakve predstave za gluhe te bilo kakvog događaja za gluhe

nagraditi „aplauzima”, mahanjem rukama u zraku kao u znaku pljeska ruke kod čujućih. Svaki napor glavnih organizatora treba biti popraćen odobravanjem i aplauzima jer i na takav se način promiče kultura gluhih, barem jedan korak naprijed.

Pa što trebamo napraviti s takvim gluhim nekulturnim ljudima? Ne možemo ih preko noći preodgojiti jer su previše stari i kruti za to te za usvajanje više razine kulture. Je li im prekasno reći da se moraju primiti podizanja kulturne svijesti na višu razinu ili stvarno gluhi uopće nemaju kulturu? U krajnjem slučaju, takve gluhe trebamo nogom u tur (aludiram na slavnu izreku omraženog Staljina, sovjetskog vođe iz Drugog svjetskog rata, kada je izrekao da se udaranje nogom u tur može tumačiti kao korak naprijed)!

Dakle, došli smo do kraja članka gdje trebamo zaključiti postoji

li uopće gluha elita koja bi po političkoj, duhovnoj i napose intelektualnoj osnovi trebala pružati uzor mladim gluhim da unaprijede svoju kulturu, da poboljšaju svoj položaj. Dakle, logički gledano, ako gluhi nemaju kulturu možemo zaključiti da nemamo političku, duhovnu i intelektualnu gluhu elitu. Cijela opisana situacija je zato posve žalosna. Vrijeme bi bilo da počnemo sukati rukave i raditi na stvaranju gluhe elite koja bi

vodila pravednu brigu za svoje gluhe članove, koja bi im bila svjetlo na putu izlaska iz besperspektivnog društvenog položaja. Potrebna nam je gluha elita koja će udariti temelj za našu svijetlu, održivu i optimističnu budućnost ravnopravnosti gluhog i čujućeg čovjeka.

*napisao mr. sc. Zlatko Orčić
slike odabrao Angel Naumovski
fotografija: Željko Hrsan i Igor
Kauzlarić*

*slika dolje: degustacija hrane i pića gotova,
osmijesi na licima*



ja - iz drugih medija - iz drugih medija - iz drugih medija - iz drugih medija - iz drugih me

JEDINSTVENA IDENTIFIKACIJSKA ISKAZNICA ZA OSOBE SA INVALIDITETOM?

Sljedeće što ćete vidjeti tj. pročitati je transkript radio emisije o jedinstvenoj identifikacijskoj iskaznici osoba sa invaliditetom u kojoj je govorilo nekoliko osoba sa različitim invaliditetima. Gosti su iznijeli svoja iskustva, mišljenja i prijedloge o spomenutoj iskaznici. Da vam bude malo jasnije,

pitanje ove iskaznice je pokrenuto prije par godina, od strane gospođe Verone Lisak-Brkičić, predsjednice Udruge za promicanje prava gluhih i nagluhih osoba – UPIGNO, koja je okupila osobe sa invaliditetom koje imaju slična iskustva i probleme kao i gospođa Lisak-Brkičić. Da se ne bi

stvorila kriva slika o tome, transkript radio emisije će, nadamo se, svima nama razjasniti stvar i riješiti nedoumice i nesporazume.

Uredništvo „Pljeska jedne ruke“

ŠESTO ČULO – 15. SVIBNJA 2008.

Miruna Kastratović

Špica 9 je i ... Slušate Prvi program Hrvatskoga radija, ja sam Miruna Kastratović, poštovani slušatelji,

dobar vam dan.

Jingle- ovog četvrtka u Šestom čulu:

Kako bi bilo kad bi u našoj zemlji postojala iskaznica za osobe sa invaliditetom - jedinstvena identifikacijska iskaznica, poput recimo

braniteljske, koja kad se pokaže znači određeni status, invaliditet ili tjelesno oštećenje bez dodatnih pitanja ili pojašnjenja?



Je li službena identifikacijska iskaznica za osobe s invaliditetom dobra ideja ili nije, je li u nas provediva ili nije, kako su to riješili u drugim zemljama, tko bi takvu iskaznicu izdavao i na temelju čega, o svemu tome danas razgovaramo do 10 sati. Ideja o iskaznici došla je od:

1. gospođe VERONE LISAK-BRKIČIĆ, predsjednice Udruge za promicanje interesa gluhih i nagluhih osoba UPIGNO,

2. i gospodina MILOŠA MANESTRA, predsjednika Hrvatske zajednice laringektomiranih osoba.

3. S nama je i gospođa DARIA KARNA, osoba s multiplom sklerozom čiji invaliditet nije vidljiv, pa bi joj iskaznica dosta olakšala život, zatim

4. pater JERKO BAN koji će ovaj naš razgovor prevoditi na znakovni jezik gospođi Lisak-Brkičić, i na kraju, ali nikako ne i manje važna,

5. iz resornog ministarstva zdravstva i socijalne skrbi došla nam je gospođa ZVJEZDANA JANIČAR.

.....
.....

Tonska je realizatorica Jadranka Kunac, glazbeni je urednik Boris Ciglonečki. Naš je broj 6116 333, nadam se da ćete i vi, poštovani slušatelji, reći što mislite o identifikacijskoj iskaznici za osobe s invaliditetom. Svi smo, kako rekoh, zajedno do 10 sati.

Jingle- Šesto čulo

Evo, gospođo Lisak-Brkičić, počeli smo s Vama. Zašto vi mislite da

osobama s invaliditetom u Hrvatskoj treba jedinstvena identifikacijska iskaznica?

Lisak: Ja bih počela s dopisom koji smo poslali Ministarstvu socijalne skrbi prema zakonu koji je u Narodnim novinama br. 63 od 2007. godine donesen i kojim je utvrđeno jedinstveno tijelo vještačenja.

Mi smo dopis u njima napisali i sada ću citirati: «Budući da invalidne osobe prema vlastitoj medicinskoj dokumentaciji rješenju postupku tjelesnog oštećenja automatski stječu status osobe s invaliditetom, naš prijedlog bio bi da se izda službena jedinstvena identifikacijska iskaznica za sve osobe s invaliditetom s oznakom «osoba s invaliditetom» uz fotografiju i sve službene podatke o kategoriji invalidnosti. Iskaznicu bi trebali dobiti od vašeg tijela državne vlasti odmah po izdavanju rješenja o postupku tjelesnog oštećenja.»

Urednica: Samo da kažemo zašto.

Lisak: Zato što sam bila na sastanku UNDP-a, 01.02. prošle godine, i oni su naveli podatak da u hrvatskom registru ima 429 tisuća 421 osoba s invaliditetom. Meni je poznato da sve osobe s invaliditetom nisu članovi pripadajućih saveza, npr. Velika Gorica koji je sedmi grad po veličini u Hrvatskoj, gluhe osobe tamo nisu pod krovom Hrvatskog saveza gluhih, oni imaju svoju udrugu tamo, jer u Zagrebu odbijaju registraciju njihove udruge.

Urednica: Gospodine Manestar, što bi se takvom iskaznicom dobilo?

Manestar: Pa ja mislim da bi, kao što je već u ostalim većim europskim zemljama, koliko-toliko bilo regulirano predstavljanje inval-

idnih osoba koje su na neki način zbog svojih oštećenja i nevidljivi kao invalidi. Tu ima niz problema zbog same definicije i pojma što je to invalidnost, a što je to tjelesno oštećenje. U registru o invalidnim osobama ima niz podataka koji nisu javni nego su zaštićeni kao tajni i pitanje je da li treba u iskaznici navoditi uzrok invalidnosti ili samo postotak tjelesnog oštećenja. To je različito, a u Europi se preferira da se napiše samo postotak. Ja mislim da tu treba sjesti i pokušati točno odrediti što u takvoj iskaznici treba pisati.

Mogu reći da imam kod sebe primjerke invalidskih iskaznica Njemačke, Austrije i Poljske. Te iskaznice izdaje socijalni ured, kako se to kod njih zove, odnosno ured Vlade koja se bavi socijalnom skrbi. Nešto je različit, ali, uglavnom, ovog proljeća je laringektomiranima Europe došla inicijativa njemačke udruge gdje oni traže isto uvođenje iskaznice i to samo s podatkom o postotku oštećenja. Oni traže i pogodnosti, recimo u avionskom prijevozu kod adaptera za kisik i pristupačnost sanitarijama u avionu, a, ono što je najvažnije, slobodan pristup internetu, ali o tome ćemo kasnije.

Ur: Vidim da ste vi dosta detaljno razradili ovu ideju i to je dobro. Međutim, ja bih još uvijek voljela da barem u ovom dijelu emisije, o detaljima možemo kasnije, preneseemo tu ideju zašto je to dobro ili nije dobro, ako se pokaže da nije. Pa, evo, gospođo Karno, vi imate multiplu sklerozu, znamo da je to teška bolest prilično promjenjive naravi, može biti dobro, sutra može biti loše. Karakteristično je da se ona u nekim danima manje vidi na vama i u tim situacijama, kad na vama taj invaliditet nije vidljiv, a postoji, vama ova iskaznica zapravo bi zlata vrijedila.

Karna: Uh, suhog zlata jer, upravo to što se rekli, a ljudi sami znaju reći, pa ti si bolesna, a uopće ne izgledaš bolesno. Ali neke stvari nisu vidljive, a ja ih sama osjećam, neke poteškoće određene, da li možda u kretanju, da li u izdržljivosti, itd. i koliko puta jednostavno nemam energije za negdje stajati i čekati, jer mi počne ravnoteža slabiti, snaga u mišićima, to prvenstveno znači nogu, gdje se onda ja moram ispričavati da sam bolesna i da, ne znam, trebam doći na red prije.

Pritom se koristim iskaznicom Društva multiple skleroze, čiji sam član, jer je to jedini dokument koji posjedujem, gdje ima osim moje fotografije i jedan mali invalidski znakić i onda ja pokažem to, pa onda naravno da sam u milosti odnosno nemilosti okolnih ljudi koji isto tako čekaju nešto kao što čekam i ja. E pa sad, ako su ljudi susretljivi- to je stvar pojedinca koliko si probitačan i koliko ćeš se uspjeti izborit za svoje pravo.

Ur: Koliko ljudi zna zapravo što je MS kad vi pokažete tu iskaznicu?

Karna: Malo ljudi zna, ali ima taj mali invalidski znakić pa eto to je nešto što daje prolaz, ali u svakom slučaju jedna unificirana iskaznica bi uvelike pomogla i koristila bi; s vremenom ljudi bi naučili i bili informirani o čemu se radi i čim bi takvu iskaznicu ugledali, osoba koja posjeduje takvu iskaznicu, koja bi takvu iskaznicu pokazala, sve bi bilo apsolutno jasno.

Ovako se ljudi s tjelesnim oštećenjima, invalidi itd., snalaze na razno razne načine odnosno nisu invalidi, jer invalid je čovjek koji ima vidljiva ta oštećenja, mogli bismo reći, je li tako. U svakom slučaju takva jedna iskaznica bi uvelike olakšala svakodnevan

život ljudima s invaliditetom.

Ur: Konkretno kod vas, gospođo Lisak, kad biste vi imali ovakvu iskaznicu u svom novčaniku, što bi vam bilo lakše u svakodnevnom životu?

Lisak: Kad idem na poštu ili u banku imam posebne potrebe u komunikaciji, meni treba sporije govoriti ali isto tako mnogi ljudi ne shvaćaju da kad čuju kako ja govorim da sam ja osoba s oštećenim sluhom i onda ne pokazuju razumijevanje u komunikaciji. Imam poteškoću u komunikaciji.

A na bankama i na poštama postoji službeni znak naljepnice «invalidi imaju prednost», ali na koga se to odnosi kad nemaju sve osobe s invaliditetom iskaznicu. Evo na primjer, Hrvatski savez gluhih i nagluhih ima preko 9 tisuća članova, a u novinama svaki puta kad se piše o gluhim a piše da u cijeloj Hrvatskoj ima oko 60 tisuća osoba s oštećenim sluhom. Znači da ima puno više osoba koje nemaju nikakvu iskaznicu.

Ur: Dobro, ja mislim da su gluhe osobe baš zbog problema komunikacije sklone udruživanju jer preko tih organizacija ostvaruju nešto što bi ovako bilo teško...

Lisak: Gluhe osobe su sklone udruživanju, jer na drugi način ne bi mogle ostvariti ta prava zbog komunikacije. Ne razumijem pitanje...

Ur: Sklone su se udružiti baš zbog komunikacije.. Htjela sam zapravo da to kažeš da se udružuju ali ipak se tako..

Ur: Dobro, budemo drugi puta, idemo dalje. Što vi, gospođo Janičar, u resornom ministarstvu mislite o ovakvom jednom prijedlogu? Prijedlog je poslan mini-

starstvu; jeste li razgovarali o njemu?

Janičar: Gledajte, poslan je samo prijedlog da bi bilo dobro da se pokrene inicijativa za izdavanje jedinstvene iskaznice osoba s invaliditetom. Međutim, evo i danas je nekoliko stvari rečeno koje u biti treba malo pojasniti. Nije isto tjelesno oštećenje i invalidnost. Osoba s tjelesnim oštećenjem ne mora biti invalid. Tako da treba taj pojam razlikovati. Druga je stvar, u principu na takvim iskaznicama zbog zaštite nekih osobnih podataka ne piše da je osoba invalid i koje vrste je invalid nego u osobni podaci, a u principu u nekakvom registru se vode svi podaci.

E sad, postavlja se pitanje, gospođa je rekla, ne postoji jedinstveno tijelo vještačenja, znači i tu su mjerila različita. Ne postoji u svim sustavima, ja govorim o zdravstvu, mirovinskom, braniteljima, socijalnoj skrbi, ne postoje postoci invalidnosti. Postoje samo u odnosu na hrvatske branitelje, ukoliko ima toliko posto onda je invalid takve kategorije, nešto slično.

Znači, trebalo bi kao prvo napraviti nekakva zajednička mjerila, to je jedna od mjera Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti, međutim to je velik posao i to nije nešto što se može napraviti u roku od tjedan dana. Druga je stvar što, u principu, danas u Hrvatskoj sustavi vode evidenciju samo ovisno o djelatnosti koju obavljaju.

Evo, gospođa je spomenula, to je procjena Svjetske zdravstvene organizacije, da se 10 posto populacije smatra osobama s invaliditetom.

To je ovih 400 i nešto tisuća građana Hrvatske. Samo oko 20 posto njih su korisnici socijalne skrbi. Znači, opet nemamo cjelovitu evidenciju. A da bi vi nekome izdali potvrdu o nečemu morate o tome voditi evidenciju. Jedino gdje se to sad vodi i što je dobro je registar, Hrvatski registar za osobe s invaliditetom koji vodi Zavod za javno zdravstvo.

UR: Znae li vi u kojoj je fazi taj registar? To se dugo radi, nemamo informacija o tome, a to bi recimo mogao biti temelj za jedan ovakav popis.

Janičar: To je registar, koliko ja znam, gdje je većina podataka već prikupljena. Jer, morate znati, da se prikupljaju podaci iz svih ovih sustava koje sam maloprije spomenula. I da, budući da ti sustavi nisu informatički povezani, neki koji jesu informatizirani nisu kompatibilni, i to je u biti jedan fizički posao koji traje. Znači taj registar radi, sastavljen je, puni se i mogu se dobiti podaci iz njega. Međutim, kad se i na inicijativu Sindikata radnika Hrvatske raspravljalo o jedinstvenoj socijalnoj iskaznici isto je bio problem nadležnosti pojedinih sustava. Jer i socijalna skrb i zdravstvo, nisu sve osobe u sustavu zdravstva.

Ur: Dobro, to bi morao biti zajednički posao, naravno. Ili da se napokon smanji ta razjedinjenost po sustavima.

Janičar: Tu, gledajte, danas je nekakva inicijativa o kojoj razgovaramo, treba uzeti sve činjenice u obzir, ne samo stručne nego i financijske. Znači, vođenje nekakvog registra košta, i to poprilično, isto

tako izdavanje iskaznica košta, znači to su neke stvari koje se trebaju unaprijed planirati, trebaju se osigurati neka sredstva koja u principu nisu mala, a kad se radi o nekim novim inicijativama, onda se određuju i neki prioriteti. Znači, to su sve nekakve stvari o kojima se treba razgovarati.

Ur: Zamolili smo našu dopisnicu Veru Tomašek da se u centru Europske unije raspita o ovom pitanju jedinstvene identifikacijske iskaznice. Kao i uvijek kad su u pitanju osobe s invaliditetom, odgovori su bili šaroliki, i to je nekako i moje iskustvo, da se ljudi ne drže, osim nekih koji su nekako strogo u sustavu zaposleni, ne drže se konkretnog pitanja nego se taj odgovor širi, pa evo, tako je i u ovom slučaju širok. Pa čujmo što je tamo doznala, dakle Vera Tomašek:

Prilog: Procjenjuje se da je u Europi oko 500 milijuna stanovnika i da je osoba s posebnim potrebama oko 50 milijuna, što čini čak deset posto stanovništva starog kontinenta. Brojkama se uvijek svi koriste kada treba izaći na izbore ili izboriti neku od povlastica. Konstanta je da se o pravima invalida često brinu samo invalidi, obitelji ili udruge. Zato je krovna udruga, European Disability Forum, pokrenula veliku kampanju pod nazivom

Neka diskriminacija osoba s invaliditetom postane prošlost. Peticiju je potpisalo više od milijun ljudi. Donesena je i deklaracija koja je zbroj deset godina rada na zaštiti prava invalida. Od lakšeg pristupa zgradama do peticija za niske tramvaje, ovisno o potrebama u različitim državama. Forum ima vrlo jasne zahtjeve svima razumljive: prilagođen pristup u proceduri u zakonodavstvu, jednaka edukacija, jednak tretman pri

zapošljavanju, socijalna sigurnost, mogućnost da žive neovisno, da se poštuje njihov izbor na pomoć. Krovna udruga svih malih nacionalnih udruga vrlo jasno kaže da je od velike važnosti briga o zdravlju, kvalitetno i svima dostupno.

Osobe s potrebama trebaju aktivnije uključenje u politički život jer jedino tako mogu izboriti veća prava, pa traže i pravo na pristup svakom glasovanju. Od velike je važnosti, kažu, da svaka država ratificira međunarodnu konvenciju o pravima osoba s posebnim potrebama, da se provedu nacionalne reforme koje bi omogućile deinstucionalizaciju i da se te osobe ne zatvaraju u posebne ustanove, već da se omogući alternativa za život u zajednici.

Ono što traži krovna udruga i sve udruge je jedinstven status i legislativa na razini Europske unije. Sasvim je svima razumljivo da su to zajedničke potrebe svih invalida, svih 27 zemalja članica EU i da postoje velike razlike u tretmanima kategorija. Neke zemlje ulažu više u zapošljavanje invalida, a neke to rješavaju tako da uplaćuju više u, primjerice, fondove za opremu invalida.

U Francuskoj postoji zakon po kojemu poslodavac treba zapošljavati i određeni broj invalida, pa ako to ne poštuje onda uplaćuje više u fond. Invalidska iskaznica u Francuskoj dobro dođe kao porezna olakšica jer osobe s posebnim potrebama, koliko je to god moguće, stimuliraju na posao. Opet, osobe koje se zapošljavaju, automatski gube ostale povlastice, osim ako ta zarada nije dovoljna za normalan život. Invalidnost utvrđuje jedinstvena komisija i to sve vrste invalidnosti na osnovu nalaza liječnika, a nadležnost joj je teritorijalna.

U Francuskoj postoji veliki broj udruga i članstvo je dobrovoljno, između mnogih udruga postoji i ona koja se bavi intelektualnim pitanjima, primjera radi, pristup internetu, pisanoj riječi, pomoći pri studiranju, istraživanju. Sve osobe s posebnim potrebama imaju jednake iskaznice. Komad je to papira malo deblje razglednice sa slikom i stupnjem invaliditeta.

Ukratko, stigli smo do kraja naše današnje šetnje po pravilima i labirintima europskoga zakonodavstva o iskaznicama za osobe s posebnim potrebama. Ukratko, jedinstvenoga zakona nema i ne može ga ni biti jer se radi o 27 različitih zakonodavstava, ali svi imaju jedinstvenu zadaću: tim osobama olakšati život i u poslu i u obitelji i u zemlji u kojoj žive, zato će europski forum za osobe s posebnim potrebama imati još dugo godina puno, puno posla.

Ur: 9 sati i 28 minuta, i dalje smo u emisiji Prvog programa Hrvatskog radija Šesto čulo, čuli smo Veru Tomašek iz Brisela, a i čuli smo da zapravo Unija nema neku jedinstvenu iskaznicu i da je to ostavljeno pojedinim zakonodavstvima da uvedu što žele i misle uvesti. Ja bih rado čula što o svemu tome kažu naši slušatelji. Evo, imamo jedan poziv, halo, jeste s vama?

Sl: Slušam ova politička predavanja- bolje da je rekla koliko imaju invalidi u BiH i Srbiji, nama bliži, pa onda bi vidjeli da je Hrvatska na zadnjem mjestu po tim davanjima za naše invalide. Samo su im puna usta o invalidima, a ništa se ne radi.

Ur: Dobro, a što vi kažete na ovu ideju?

Sl: Ja bih rekao da je gospodin koji je prisutan zaboravio otići u

Draškovićevu da vidi iskaznicu Saveza slijepih. To je međunarodna iskaznica, ja vam mogu reći da sam je koristio u Italiji i Njemačkoj, pa poklone vam se. To je jedna osobna karta koja ima naprijed ovo kaj ovi predlažu gosti, a otraga su vam podaci.

Sl: Pozdravljam ovu vašu vrijednu inicijativu, ali baš kao i ovaj gospodin što je rekao vani, kad dođete vi uopće nemate problema, treba raditi na edukaciji mladih ljudi, odnos spram invalidnih osoba neće nikakva legitimacija niti da netko maše s njom pomoći ako mi u društvu ne stvorimo jedan osjećaj da se onome tko je invalidna osoba pomogne po bilo kojoj osobi. Evo recimo jedan obični primjer: grad je ipak uspio za invalidne osobe postaviti s onim prostorom da invalidna osoba može izići iz auta, dođu vam bezobrazni vozači koji stanu, zauzmu bez ikakve kazne i bez ikakvog obzira.

Sl: Gospođo, ja bih želio da vas pitam jednu stvar. Ja sam invalid i mene interesira - ja nemam isto nikakva prava, ja sam pod skrbištvom, mene je država čak opljačkala, javljao se na stranke, ni jedna nije ništa poduzela, tada me je moja sestra sa socijalnom radnicom opljačkala.

Ur. Gospođo Janić, a što Europa traži od nas u sustavu socijalne skrbi? Ja mislim da ćemo mi kad-tad morati to pojednostaviti i onda bi taj jednostavniji postupak jednog dana možda u budućnosti bio temelj za bilo kakve ovakve inovacije.

Janičar: Mi već uvelike i radimo na usklađivanju s neakvom pravnom stečevinom EU, to je jedan od uvjeta koji mi moramo ispuniti. Znači, radi se sustavno, radi se na neakvom drugačijem

rješavanju pitanja novčanih naknada, radi se o objedinjavanju neakvih prava u sustavima gdje trebaju biti, primjerice, strategija socijalnih naknada koja je usvojena od Vlade RH već se i realizira kroz neakve izmjene propisa, kroz objedinjavanje neakvih prava.

Sada u zadnjim izmjenama zakona o socijalnoj skrbi, koje su bile prošle godine, naši korisnici sustava socijalne skrbi a i invalidne osobe, nezaposlene, više ne dobivaju naknadu do zaposlenja, ne financira se iz sredstava socijalne skrbi nego iz Hrvatskog fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Znači, to su neakve promjene koje se rade-ovo je samo jedan mali primjer, jer premalo je vremena ispričati o svemu.

Ur: A kad bi se uvelo doista jednog dana jedinstveno jedno tijelo koje izdaje rješenje koje je onda temelj za sve sustave...

To je ono što bi mi jako željeli i budući da smo mi kao jedno od resornih ministarstava nositelji mjera po nacionalnoj strategiji za osobe s invaliditetom od 2008. do 2012. godine, mi smo bili, ne samo mi nego to je bio zajednički dogovor, da jedna od mjera bude neakvo izjednačavanje kad su osobe s invaliditetom u pitanju. Pa početak bi bio i to bi bilo jako krasno kad bi se bar moglo jedinstveno tijelo vještačenja nekako uspostaviti, a samim time i kriteriji bi bili nekako jednoznačni i mogli bi se lakše i zbrajati, oduzimati i upotrebljavati.

Ur: Evo, još nas netko čeka uz telefon, pa ćemo čuti mišljenje još jednog slušatelja.

Sl. Ja bih imao jedan prijedlog i nešto bih vas pitao. A prijedlog bi bio da se edukaciji ni na radiju ni na televiziji ni u tiskovinama ne posvećuje pozornost da se mladim ljudima ukazuje kako da se odnose, na primjer, u javnome prijevozu prema takvima ljudima, naročito što se tiče mjesta i što se tiče izlaska i ulaska.

A drugo što bih zamolio da se na tome poradi da se preko javnih sredstava, naročito preko televizije s određenim spotovima na to upozorava i s nekim u javnom prijevozu. A drugo bih vas molio, ovaj čovjek koji se maloprije javio, očajan, ne daj bože, može biti vijest iduća na dnevniku da se nešto tome čovjeku desilo, mislim da niste, pokušali ste stupiti u kontakt, ali mislim da se niste snašli, trebali ste čovjeku prići i stupiti s njim u kontakt jer može se nešto dogoditi. Ne možete samo tako završiti razgovor, upotrijebite službu odgovarajuću da pronađu toga čovjeka jer čovjek je u psihičkom stanju koje iziskuje brigu nas koji smo to čuli, a naročito vas koji vodite tu emisiju.

Ur: Dobro, hvala na sugestiji. Prvo, mi možemo upotrijebiti službu, to je dobra ideja; drugo, mi nismo tajna služba i do nas se uvijek može doći i ne samo kad traje emisija, a treće, evo, nažalost, čovjek je sam poklopio slušalicu, nisam ga ja isključila iz programa, a četvrto, imamo još jedan poziv – slušamo vas, dobar dan.

Sl: Dobar dan, ja ću biti malo brži, iz Slovenije zovem. Slušam vašu emisiju, sustavi su kakvi jesu i treba reći recimo slijepima da ni ono što je taj gospodin pričao o karti, takvu kartu imamo i mi, ali to je društvena karta, ta karta je za slijepce kao članove Saveza slijepih, to je teško upotrebljivo za javne ustanove. Recimo, mi imamo pravo do nekih uređaja a te uređaje je potrebno preko očnog doktora tražiti. A što se tiče dodatka za pomoć i njegu i svega ostaloga, to jest kako jest. Ali nemamo status invalida.

Ur: Gospodine Manestar, što smo rekli, da su to Njemačka, Poljska i Austrija zemlje čije primjere iskaznica imate. Kako one izgledaju? Hoćemo li ih malo opisati?

Manestar: Čujte, to su iskaznice koje liče po veličini našim vozačkim iskaznicama. Imaju fotografiju i piše da se radi o tzv., na njemačkom, odnosno oštećenoj osobi. Inače, kad o tome već govorim, da neki dobivaju i novčane naknade, recimo u Austriji operirani, kao što sam primjerice ja – osobe oštećenja tjelesnog 80 posto imaju oko 700 eura naknade.

U Sloveniji je isto naknada za tjelesno oštećenje ali manja. Kod nas je '98 ukinuta naknada, kad je došao novi zakon o mirovinskom osiguranju i zadržana je samo za oštećenja nastala profesionalnom bolešću ili nesrećom na radu. Talijani upravo traže da se uvedu takve iskaznice. Međutim, to je isto kao i drugdje u pojedinim udrugama invalida i pojedinim oštećenjima različito. Zato se i sada pojavljuju diljem europskih udruga inicijative za jedinstvenom iskaznicom.

Ur: A što kažu u vašoj Europskoj organizaciji laringektomiranih?

Manestar: Ja bih htio reći da je ovaj moj glas tzv. nadomjesni glas, meni je amputiran grkljan prije osam godina i učio sam govoriti na ovaj način kakvim oko 80 posto operiranih laringektomiranih u tijeku svoje rehabilitacije postigne. Mi kao laringektomirani dišemo na otpor na donjem dijelu vrata, ne dišemo više kroz nos. Tu smo vrlo izloženi bolestima dišnog sustava. Potrebna nam je trajna, kako lokomotorna i radna rehabilitacija, a ne samo govorna pa smo zbog toga udruženi da se borimo za bolju kvalitetu života i ta iskaznica bi nam itekako dobro došla.

Ur: Vi ste se, gđo Lisak, obratili i Vladinom povjerenstvu za osobe s invaliditetom: jeste li dobili kakvu povratnu informaciju?

Lisak: Ja sam od njih, nakon požurnice nakon tri i pol mjeseca, dobila poziv na sastanak i bila sam sa zamjenicom tajnice Povjerenstva Vlade, ona je sama rekla da oni nemaju veze s time i oni su me uputili na Ministarstvo socijalne skrbi jer oni imaju tijelo za utvrđivanje tjelesnog oštećenja. Ali, oni nisu pokazali nikakvo razumijevanje, nego su me pitali što će mi ta iskaznica.

Ur: Kakve su reakcije inače, UP-IGNO je jedna mlada udruga. Jesu li vas pitali otkud vam sad te morske ideje, neobične?

Lisak: Njima je glavno pitanje koliko članova ima naša udruga. Gleda se samo na broj članova u nevladinim organizacijama, a ne gleda se rad tih organizacija.

Ur: Tko se sve uključio u ovu inicijativu?

Lisak: Dobili smo pismo podrške od 6 udruga.

Ur: Imamo još 2 poziva. Dobar dan- slušamo vas!

SI. Ovo je dobro s tim iskaznicama, ali najvažnije bi bilo da se pokaže pažnja prema tim ljudima, pogotovo u bolnicama i u prijevozu. Imam jedan primjer koji je izuzetno poučan. Ja sam na Vuku Vrhovcu gotovo kao doma. Bio sam na pregledu očiju, to je tolika pažnja bila da je sestra bila sa mnom dok nisam došao k sebi, a na drugim mjestima jednostavno vam kažu uzmite to i to i ostave vas.

SI. Ja mislim da bi ova vaša emisija bila puno efikasnija kad biste vi od 9 do 10 izvijestili sve invalide bez obzira na kategoriju što su sve invalidske organizacije za njih učinile, ali preko institucija. Drugo, ova gospođa koja je govorila da je 3 mjeseca čekala poziv pa onda došla kod tajnice udruge, a to se događa svuda, radi se o birokratizaciji. Pa vas molim, razgovarajte s institucijama pa neka onda kažu da je ta i ta institucija nešto napravila. U jednoj mreži dr. Rudolf je rekao: Vi u ovoj državi možete svašta pričati ali ne možete na ništa utjecati.

Ur: Gđo Karna, kad bi se vas pitalo, kako bi trebalo doći do iskaznice i gdje bi se ona mogla izdavati?

Karna: Nisam o tako nečem razmišljala, ali u svakom slučaju neka institucija, sad ja ne znam da li bi to bilo preko ministarstva za socijalnu skrb, jer bi to onda imalo veću težinu.

Ur: Hoću da kažete da to treba biti jednostavno i lako dostupno.

Karna: Apsolutno ste sto posto u pravu da bi to trebalo biti pristupačno, znači čovjek koji ima potrebu za tom iskaznicom da bez

puno okolišanja točno zna gdje treba doći s osobnom iskaznicom i rješenjem o tjelesnom oštećenju ili invaliditeta – dobar dan došao sam po svoju iskaznicu - da tu nema neke dugotrajne procedure jer na kraju, osobe s tjelesnim oštećenjem imaju više problema u kretanju i komuniciranju, znači da se to maksimalno pojednostavni.

Ur: Što vi, pater Jerko, kao osoba koja se bavi gluhim osobama, što vi mislite o ovoj ideji?

Ban: Ja je podržavam u potpunosti jer moje iskustvo kao tumača za gluhe je da ne rješavaju sve probleme savezi i udruge u Hrvatskoj, treba stvoriti neke nezavisne institucije, kao što je taj primjer službe tumača za gluhe, koje neće onda moći kontrolirati pojedini savezi i pojedine osobe unutar saveza nego da to bude profesionalna udruga osoba koje imaju kvalifikaciju za pomoć, dakle osobama oštećenog sluha u komunikaciji, a mislim da bi slično bilo i s drugim osobama drugih vrsta invaliditeta u Hrvatskoj da bi se takve stvari na takav način trebale rješavati.

Ur: Vi inače studirate u SAD-u, a kad ste u Hrvatskoj onda držite misu na znakovnom jeziku i vi ste jedini svećenik koji drži misu na znakovnom jeziku.

Ban: Pa ima još nekoliko svećenika - to je u Splitu don Ante Delić, on povremeno ima misu. To je također problem za gluhe u crkvi da nije onolika briga koliku bi gluhi zaslužili, a mislim da je to najbolje objasnio jedan moj prijatelj, također gluha osoba, gospodin Jakša Korda iz Splita; on je nedavno diplomirao teologiju i lijepo je to objasnio, kaže da nije za gluhe rješenje uvijek tumač, osobito tijekom mise, gluhi žele kao i svi čujućii vjernici gledati prema

oltaru, gledati u svećenika i njima je to vrlo važna stvar da oni mogu ravnopravno sudjelovati na misi, kada recimo ja vodim misu na znakovnom jeziku.

Ur: Još imamo dva poziva, slušamo vas – dobar dan!

SI. Ja bih samo dala jedan moj slučaj – muž mi inače ima aparat i spuštene očne kapke i ja sam bila sigurno 10 puta na socijalnom, stalno me šetala i na kraju rekla da moram donijeti potvrdu grunтовnice. Čujte, mi imamo kućicu u kojoj stanujemo i sad zbog toga on ne može dobiti ništa. Da je ta službenica odmah mogla reći što sam trebala donijeti, ne bih hodala i plaćala put iz Samobora u Zagreb da nisam ništa riješila, a administracija ove naše države je nula.

Ur: Hvala, znamo da mnogo ljudi ima problema s administracijom, to nije nikakva novost - gđo Janić, to ide na vašu adresu.

Janičar: A u svakom sustavu ima svakakvih ljudi, ja ne isključujem niti ljude koji rade u sustavu socijalne skrbi. Većina ih je kulturno i pristojna i stručna, a uvijek ćete naći pojedinca kod kojeg ćete imati eventualno problem samo zato što nije objasnio dobro. Sad, je li to nebriga ili neznanje; u svakom slučaju ne bi trebalo biti.

Ur: Slušamo vas – dobar dan.

SI. Osobno sam za to da se uvede ta legitimacija, ali hoću vam reći, mi imamo tako različitih invalida, kao recimo između nas civilnih i invalida domovinskog rata. Prema tome, kako u toj legitimaciji označiti i primanja i sve drugo?



Ur: Da, ne bi se označavala pri-manja, nego naprosto stupanj tjelesnog oštećenja. Je li tako, gospodine Manestar?

Manestar: Samo postotak bi pisao.

Ur: Još jedan poziv, slušamo vas!

Sl. Doista je vrlo iscrpljujuće da dan-danas u području državnih i javnih službi se dogodi da na šalteru netko dodatno uvećava ove agonije ljudi da bi čovjek pomislio da nikad nismo imali socijalnog sluha. Apeliram, ako nadležne službe ovo slušaju, da na te kontakt

šaltere stave ljude koji znaju što im je posao.

Ur: Iskreno se nadam da nadležne službe trenutačno rade svoj posao. Još jedan poziv – dobar dan!

Sl: Da li tjelesno oštećenje za stopotne invalide iznosi 147 kuna?

Janičar: Tjelesna naknada za tjelesno oštećenje se ostvaruje u sustavu mirovinskog osiguranja, znači treba se obratiti Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, jer to nije u nadležnosti Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

9 je i ... još nekoliko minuta i početak vijesti, iza njih u našem programu slijedi Nota. S vama su bili: DARIA KARNA, JERKO BAN, MILOŠ MANESTAR, VERONA LISAK- BRKIČIĆ, ZVJEZDANA JANIČAR, JADRANKAKUNAC, BORIS CIGLENEČKI i MIRUNA KASTRATOVIĆ.

Lijep vam pozdrav od nas i slušajte nas ponovo za dva tjedna. Bit će zanimljivo jer ćemo opet jedno od pitanja mladih obraditi u stilu Boalovog kazališta.

pripremila Verona Lisak - Brkičić

mna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolum

KATALOZI NESVJESNOGA

Odnedavno radim s katalozima izložaba. Najprije sam u svojoj kolumni htjela pisati o izložbi Marca Chagalla- izložba je prošla, a i mene volja da o tome pišem. Svatko tko ima internet, može «uguglati» tog genijalnog i osebnog slikara koji je svoj «iščašeni» pogled na svijet znao jako dobro prenijeti na platno, kao i svoje vizije, upotrebljavajući i mitologiju i folk komponente i jarke boje modernizma...

Kataloga dva puna ormara, a svega i svačega. Tek mi je drugi dan a već sam naletila na našu-našu Slavu Raškaj. Kažem dvaput našu, jer je ona hrvatska slikarica, uz što je bila i gluha. Nešto prekrasno- ako ste i zaboravili kako je slikala, pogledajte ponovo njezine pejzaže, mrtve prirode, portrete i, naravno lopoče, lopoče...



Radi se o monografijama i izložbama različitih umjetnika, slikara, kipara, grafičara, autora instalacija, scenografija, fotografija. Izložbe su održane u različitim muzejima i galerijama diljem Lijepe naše, a pokoji puta i u inozemstvu, u suradnji s našima, i često su pisane na dva jezika. Vrlo je zanimljivo vidjeti bogatstvo našeg kulturno-umjetničkog kruga. Ovdje su i umjetnici 19. stoljeća, 20. i 21., zadiru u prošlost i osvježavaju sjećanja na svoja djela, koja se zapanjujuće doimaju modernima i smjelima za naše doba. Potiču na kreativnost i podižu svijest o nesvjesnom i nesputanom u nama koje spava kao u nekog djeteta uspavanog nekim jakim tabletama.

Mi spavamo a navodno smo budni dok obavljamo svoje poslove, rutinske ili manje-više obične, zadovoljni ili ne. Spavamo jer nismo svjesni svega što čovjek može zamisliti, izmaštati i pojmiti, a tada to svojom rukom ovjekovječiti na platnu ili u nekoj glini. Osim ako

ne sanjamo snove koji zaista nemaju nikakvog smisla, a svi ih sanjamo; osim ako ih ne pokušavamo objasniti i racionalno rastumačiti, a svi ih pokušavamo rastumačiti i pojmiti tim malim komadićem sive tvari koja radi 20-30%... A što je s ostalim kapacitetom mozga?

Mislim da je dobar dio ostatka tog kapaciteta kod umjetnika zaposlen, zaokupljen i «radi», ne prestaje stvarati, maštati i sanjati. To me samo podsjetilo na mene kao mlađu, kad sam produžila svoje djetinjstvo gubitkom sluha i uranjanjem u tišinu – uronila sam u svijet imaginacije i iracionalnog, kad sam upisala Školu primijenjene umjetnosti i barem malo iškolovala svoje umjetničke potencijale te ih upregnula u praktičnim radovima... ali nisam nastavila.

Nisam, jer sam iz nekog razloga naglo odrasla negdje prije kraja mature. Ustvari nisam odrasla nego sam se zatvorila za «primanje» i stvaranje, za tu energiju

i ideju, ambiciju, viziju ili ljubav, kako god želite. Šteta, jer takva nikad ne umire, a pokreće i okreće, kao i sve ono što čovjek voli raditi i čemu se posvećuje s užitkom, u čemu se rehabilitira, doživljava «deja vu» i što ga hipnotizira. Da, treba se hipnotizirati, a to nam se događa kad uđemo u svoju struju svijesti i dopustimo da nas obuzme val struje, koja nas odnese k našem nesvjesnom ja, koje je ono pravo ja, i treba dolaziti u dodir s njime čim je češće moguće.

Želim vam da se gibate na svojem valu i padate u nesvijest, sanjate i maštate o čemu god želite, i da to pokušate staviti na papir ili preneti na neki drugi način, nekom drugom ispričate, ili zapišete – i zaključate. Otvorite svoju ideju nakon šest mjeseci, i pogledajte koliko ste napredovali ili zaspali u svojoj nakani da se ta ideja realizira.

Meni se najčešće dogodilo to da sam sve skupa svjesnim umom zaboravila, ali mi se u životu dogo-

dilo nekoliko bitnih stvari koje su me približile toj ideji. Znači nesvjesni um je ipak čitavo vrijeme radio, za mene.

Poboljšajte svoju komunikaciju, suosjećajte s drugima više, vodite računa o tuđim (i svojim, naravno), osjećajima, pjevajte, plešite, sanjajte i krećite se što više u prirodi. I pišite nam.

Vaša Petra

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

JE LI NAMA GLUHIMA POTREBAN PATRONIZIRAJUĆI STAV OD STRANE ČUJUĆIH LJUDI?

Upravo je iz Hrvatskog sabora izašla vijest da su saborski zastupnici odabrali Anku Slonjšak kao hrvatsku pravobraniteljicu za osobe s invaliditetom. Ta vijest zasigurno ima veze s nama, jer će ona zastupati interese svih osoba s invaliditetom, što znači da će zastupati i interese svih gluhih te nagluhih osoba u Hrvatskoj. Prema općim podacima, gluhi ljudi spadaju u skupinu osoba s invaliditetom, za razliku od prošlih vremena kada su gluhe ljude utrpavali u skupinu invalidnih osoba, što u stvarnosti nije baš odgovarajući slučaj.

Invalidna osoba ima vidljivi fizički nedostatak, dok gluha osoba ima skriveni fizički nedostatak te izgleda zdravo, kao svaka normalna čujuća osoba. No kada gluha osoba pokušava stupiti s bilo kojom drugom osobom u komunikacijsku vezu, odmah upada vidljivi nedostatak kod gluhe osobe, u obliku loše oblikovanog govora, te teško primanje informacija (jer

je gluha osoba neslušno sposobna za primanje informacija izgovorenih iz ustiju čujućih osoba). Tako je došlo do odvajanja termina invalidnih osoba i osoba s invaliditetom. Potonji termin se koristi za gluhe osobe, no ipak se u današnje vrijeme termin osobe s invaliditetom koristi za ljude s bilo kojim fizičkim defektom (pa tako i za gluhe osobe).

Kako znamo, Anka Slonjšak je i sama osoba s invaliditetom te su zato dvije zastupnice Sabora, koje su također osobe s invaliditetom, izrazile veliko oduševljenje odabirom osobe koja u potpunosti razumije problem kako invalidnih osoba, tako i ostalih osoba s invaliditetom. Dakle, pravobraniteljica za osobe s invaliditetom neće biti čujuća normalna zdrava osoba koja će htjeti zastupati interese gluhih ljudi, nego će to biti čujuća invalidna osoba koja će probati zastupati sve interese iz područja ljudskih defekata u fizičkom smislu.

Je li takvim imenovanjem ispunjena cijela misija da gluhi ljudi izbore svoj interes među zastupnicima iz Sabora za ravnopravan položaj u Hrvatskoj? Vidjet ćemo na narednim sjednicama Sabora kako ćemo mi gluhi ljudi vrednovati rad naše pravobraniteljice.

Bila bi dobra ideja da kroz Sabor izborimo osobu koja bi bila slušno defektna a koja bi mogla potpuno braniti interese gluhih i nagluhih ljudi. Recimo, prema popisu stanovništva u Hrvatskoj iz 2001. godine imamo oko 10500 Čeha i nešto manje Slovaka, pa imamo saborsku zastupnicu za češku i slovačku manjinu. Nadalje, imamo oko 20000 Talijana, pa imamo saborskog zastupnika za talijansku manjinu. Onda imamo isto toliko Bošnjaka, pa zastupnika za bošnjašku manjinu u Saboru.



Da ne pričamo kako imamo zastupnika za romsku manjinu, a Roma prema popisu stanovništva ima jedva 10000! Brojka koja se najčešće koristi (u nekoliko izvora) kada se govori o broju gluhih i nagluhih ljudi u Hrvatskoj je 60000 - pa to je veliki broj.

Nisu svi aktivno uključeni u klubove ili u bilo kakve klupske aktivnosti da bi se moglo reći da su svi aktivni članovi organizacije gluhih i nagluhih, ali ipak, kako znamo, nisu ni svi Česi aktivni u svojim organizacijama češke manjine, što možemo reći i za ostale manjine. Srba ima, prema zadnjem popisu, preko 200000, te su zato izborili tri zastupnika u Saboru. Nama gluhim bio bi dovoljan jedan zastupnik. Dakle, ne smijemo zanemariti brojku od 60000 slušno oštećenih ljudi u Hrvatskoj!

Do sada nismo imali gluhog kandidata koji bi pokrenuo kampanju među gluhim i nagluhim ljudima, a trebali bismo imati osobu od povjerenja koja bi kvalitetno zastupala interese svih gluhih i nagluhih ljudi. Je li to moguće? Mislím da je, ali da će takva ideja biti jako teško provediva, iz mnogo razloga. Mnogi gluhi traže da se u Hrvatskoj prizna znakovni jezik kao jedan od službenih jezika. Dakle, pored hrvatskog jezika kao glavnog jezika u Hrvatskoj, imat ćemo jezik manjine, to jest znakovni jezik za gluhe i nagluhe (kao što su srpski, češki, talijanski i drugi jezici priznati za svaku svoju manjinu).

Pa bismo onda mi gluhi mogli imati gluhog zastupnika u Saboru upravo preko manjinskog programa, na isti način kako je bilo provedeno biranje zastupnika češke, srpske, pa talijanske, itd. manjine. Je li primjereno da se gluhim a dade manjinski status? U svijetu, u nekoliko država, priznat je znakovni jezik kao manjinski jezik za gluhe, pa su tamošnja iskustva podijeljena. Postoje čak i neke afričke države koje su usvojile znakovni jezik kao jedan od službenih jezika za tamošnje gluhe ljude. No prema raspoloživim podacima, te afričke države su toliko siromašne da ne mogu osigurati potrebna sredstva za gluhe ljude kako bi bili ravnopravni s čujućim ljudima u smislu pravodobne obrade informacija i donošenja zakonskih akata za poboljšavanje položaja gluhih ljudi.

U podosta bogatijim državama, neke zakonske procedure o znakovnom jeziku, da bude priznat kao manjinski jezik, sada su na redu za usvajanje, ali ipak nisu dogurali do kraja odnosno do zakonskog priznanja. No tamošnji gluhi ljudi i dalje imaju bogatiji život (imaju viši standard, imaju znakovni jezik na javnim televizijama, imaju stalne događaje za gluhe (deaf events), razne manifestacije za gluhe i dr.), za razliku od afričkih gluhih ljudi koji nemaju ništa, a imaju zakonska prava na sve to. Koja kontradikcija. A kakva je situacija u Hrvatskoj?

Procedura da znakovni jezik bude priznat kao manjinski jezik je daleko od stvarnosti, no ideja je još uvijek ovdje. Mnogi gluhi ljudi iz naše zemlje očekuju da će nakon usvajanja znakovnog

jezika kao manjinskog pokrenuti svoju političku kampanju za biranje pogodne gluhe osobe koja će ući u Sabor te tako zastupati interese svih gluhih i nagluhih ljudi u Hrvatskoj.

To više ne izgleda kao fantastika. No, pred nama je ogroman razmak, prije svega trebamo oslušivati je li politička atmosfera sazrela za naše probijanje na političku scenu. Tu su čujućí političari koji oslušuju što naš narod želi reći (ako se uopće može reći da uistinu oslušuju) i sada čekamo da nam dadu potreban prostor za naše interese. Je li do sada uspješno postignuta kritična masa gluhe elite koja bi imala iskustva u političkom, duhovnom i intelektualnom području kako bi vodila gluhe i nagluhe ljude prema napretku njihovog položaja u društvu?



Vjerujem da za sada još nije postignuta potrebna kritična masa, sigurno zbog naše velike razjedinjenosti i zbog različitih pojedinačnih interesa koje ne vode ujedinjenju u jednu ideju ni u jednu stranku gluhih ljudi. Dok smo ovako razjedinjeni, čujućí političari će voditi svoju kampanju i na nama je da bismo ono što nam nude. A nama uopće ne odgovaraju njihovi obećani planovi niti napredne ideje, jer su

sve mahom rezervirane za čujuće ljude. A gdje su onda nada i bolja budućnosti za nas gluhe?

Je li nama dosta da nam čujućí političari kroje našu, ionako neblistavu, sudbinu? Po svemu sudeći, još nismo stigli do točke usijanja. Još nemamo potrebnu kritičnu masu nakon čega bismo mogli pokrenuti potrebnu akciju za prosperitet gluhih interesa. Morat ćemo još pričekati. Ne znamo koliko još trebamo pričekati.

Postoji li drugi način da se gluhi ljudi izbore za svoj interes kroz Sabor ili kroz neka zakonodavna tijela? Tko zna; neka nam se jave s dobrim prijedlogom. Svaki prijedlog ćemo rado uvažiti. Jer sada je vrijeme da pokušamo osvjetliti put u našu održivu optimističnu budućnost. Čujućí ljudi imaju svoje probleme i na njima je da političari riješe njihov problem. A ako postoje gluhi političari, oni će sigurno bolje riješiti problem koji tišti sve nas gluhe i nagluhe ljude.

Čemu toliki animozitet gluhih ljudi naspram čujućih, posebno prema onima koji vode politiku za gluhe ljude? Možda zbog neostvarenih obećanja, možda zbog nerealnih očekivanja gluhih ljudi da si poboljšaju svoj loš položaj, možda zbog različitih interesa i drugačijih projekcija budućnosti.

Sjetimo se prosvjeda gluhih mladih ljudi u rujnu prošle godine održanog na Međunarodni dan Gluhih, gdje su uspjeli umarširati u centar Zagreba, od Glavnog kolodvora do Trga bana Jelačića, te su nosili transparente i vikali na sav mogući glas da žele svoja prava u društvu. Sve je bilo snimljeno i spremljeno je na

internetskoj stranici Youtube. Na kraju ipak nisu izazvali potrebnu reakciju.

Možda jer nije skup bio unaprijed prijavljen u MUP-u; sva sreća što nisu došli policajci i rastjerali gluhe mlade. Pa samo zamislite što bi bilo da su se pokušali obraniti. Možda bi policija poslala oklopna vozila - pa samo zamislite takav scenarij! Kakvi bi bili naslovi u domaćim i stranim novinama! To bi bio opasan presekdan, no sigurno nitko od ljudi koji su vidjeli prosvjed gluhih mladih nije skužio zbog čega se to prosvjeduje.

Zato je sve tako brzo i palo u zaborav. Možda je svemu kriva loša organizacija? Nije bilo novinara. Je li se netko sjetio pozvati barem jednog novinara? No, i dalje mislim da nije bila postignuta kritična masa mladih koja bi pokrenula uličnu revoluciju. Zato je prosvjed prošao neopaženo. Ni novinari nisu došli, a vapaji gluhih mladih sigurno nisu doprli do ušiju čujućih političara.

Zašto da damo da nam čujućí stalno patroniziraju? Zašto damo da čujućí diktiraju tempo našeg kovanja plana budućnosti za sve gluhe (ako uopće imamo ikakav plan za našu budućnost? Imamo li kakvu održivu optimističnu budućnost uopće?!). Zašto to ne možemo sami stvarati, sami voditi te istraživati na koji način možemo prezentirati naš nastup, na koji način bismo mogli pronaći zakonski put do ostvarenja naše stranke za promicanje interesa gluhih i nagluhih ljudi u Hrvatskoj, kako bismo sami vodili i krojili vlastitu sudbinu.

Možda zbog Zvonimirovog

prokletstva za sve nas Hrvate (o tome sam pisao u prethodnom broju ove publikacije) koje vrijedi čak i za gluhe Hrvate i Hrvatice, nismo mogli i ne možemo biti ujedinjeni u jednu stranku koja će voditi cijeli naš interes za gluhe. Možda jesmo razmaženi od strane roditelja, možda gluhi nisu naučili da se moraju sami izboriti za našu stvar- uvijek smo očekivali od druge strane, bilo roditelja bilo čujućih ljudi da nam riješe probleme.

Na kraju krajeva, moramo pronaći lokomotivu koja će znati povući sve vagone različitih interesa svih naših tako raštrkanih udruga gluhih i nagluhih osoba. Svaki vagon predstavlja jednu udrugu sa svojim, ma koliko sitnim, interesima. Jedna lokomotiva može vući koliko god treba vagona, sve ovisi o snazi lokomotive. Što je više vagona priključeno na jednu lokomotivu, to će lakše lokomotivi dati pravi smjer dostignuća cilja!

Ujedinjeni možemo više napraviti nego pojedinačne udruge svaka za sebe. Ujedinjeni možemo stvarati više ideja i pretočiti ih u više akcija te tako izboriti naš interes u našem Saboru, na mjestu gdje možemo utjecati na sve odluke koje se tiču svih gluhih i nagluhih ljudi koji žive u Hrvatskoj, bez obzira na to što bi nam čujućí ljudi diktirali nastup.

Pametnom gluhom čovjeku dosta.

mr. sc. Zlatko Orčić



KAZALIŠTA GLUHIH

UVOD

Kultura gluhih, i zajednica gluhih? Iako postoje već dugi niz godina mnogim čujućim osobama to je još uvijek novost. Zašto je to tako? Jedan od razloga zašto mnogi ne mogu zamisliti zajednicu gluhih kao kulturnu grupu je taj što gluhi nemaju svoju posebnu religiju, ne kuhaju specijalnu hranu te nemaju specijalnu arhitekturu. Ako malo bolje pogledamo na sva ta područja lako ćemo uvidjeti da su ona nebitna ili nisu jedina važna za kulturu jedne zajednice.

Mnoštvo je identifikacijskih čimbenika koji čine zajednicu gluhih pravom kulturalnom zajednicom: regionalne i državne organizacije gluhih, posebni događaji koje organiziraju – kongresi i simpoziji gluhih, izbori za MISS, posebne škole, sportska natjecanja – olimpijske igre gluhih, a na prvom mjestu su svakako jezici zajednica gluhih - znakovni jezici, kroz koje se stvorila kultura i umjetnost gluhih. Razvojem umjetnosti gluhih razvili su se i novi umjetnički pravci kao što su poezija na znakovnom jeziku, pjevanje na znakovnom jeziku i kazališta gluhih.

Kada je I. King Jordan 1988. godine postao prvi gluhi rektor jednog sveučilišta (Gallaudet sveučilišta - Washington) rekao

je: GLUHI MOGU SVE, OSIM ČUTI. Te riječi i danas odzvanjaju svijetom kao izazov svim negativnim sumnjama o sposobnostima gluhih. Umjetnost općenito, kao i kazališna umjetnost, svakako je jedan od pokazatelja o potencijalu i sposobnostima gluhih umjetnika koje nemaju granica.

O KAZALIŠTU GLUHIH

Intencija ovog rada je opisati situaciju i položaj kazališta gluhih kao umjetničke discipline u zajednici gluhih, kulturi gluhih, kazališnoj zajednici u Hrvatskoj kao i hrvatskoj kulturi općenito. Opisi su temeljeni na osobnim iskustvima i doživljajima u praksi.

Nesumnjivo je da je kazališna umjetnost dio kulture određene zajednice. Kazališna umjetnost, kao i književnost, je umjetničko područje koje možda najteže prelazi kulturne barijere i najpodložnija je svrstavanju i prisvajanju od strane jedne kulturne grupacije. Npr., mnogim poznatim slikarima ili skladateljima teško ćemo se sjetiti nacionalnosti ili zemlje u kojoj su stvarali. Njihovo djelo je poznato i priznato kao umjetničko djelo i ono time lakše dobiva status univerzalnog umjetničkog djela, kapitala čovječanstva, a ne određene kulturalne grupacije.

Književnike, kazališne redatelje, djelatnike i ostvarenja, puno ćemo lakše svrstati u pripadajuću nacionalnu kulturu i kroz taj as-

pekt analizirati. Razlog tome je, logično, jezik. Jezik, povijest, nacionalnost i/ili državljanstvo su najčešći identifikacijski čimbenici kako bi se određeno umjetničko djelo prisvojilo jednoj kulturi, kao, često, isključivo njen kapital. No dok je kulturi zadaća na neki način arhivirati i proučavati umjetnost, sama umjetnost je ta koja se s jedne strane napaja i crpi iz kulture u kojoj nastaje, a zatim prelazi njene granice i postaje univerzalna. Stoga, na neki način, kazalište Gluhih treba promatrati iz spektra zajednice i kulture Gluhih, dok s druge strane ono treba prijeći kulturne barijere i nastojati postati univerzalno, doprijeti i/ili doprinijeti razvoju kazališta kao discipline. Tako kazalište nije samo „produžena ruka“ kulture, jer ako bi tako bilo, lako bi moglo biti instrumentalizirano i dobilo bi manipulativnu ulogu. Takvih, negativnih primjera manipulacije puka putem kazališta je bilo dosta kroz povijest čovječanstva i to najčešće u kriznim situacijama za određenu naciju.

Vratimo se kazalištu Gluhih. Gluhi ljudi i znakovni jezik već su više od sto godina uključeni u kazališne aktivnosti. 1973. Dorothy Miles i Lou Fant napisali su monografiju u kojoj su opisali dvije vrste kazališnih formi. Jedna je Kazalište znakovnog jezika (Sigh Language Theatre) koje je uglavnom usmjereno na gluhu publiku, a druga je Kazalište Gluhih (Deaf Theatre) koja ima za publiku miješanu, čujuću i

gluhu publiku.

O Kazalištu znakovnog jezika kažu: «Produkcija je bazirana na tekstu koji je napisala čujuća osoba, te je tekst preveden na znakovni jezik. U takvoj predstavi postoje dvije kaste, jedna je znakovni jezik koji se više ističe, a druga je govor koji je manje zastupljen. Takav način izvođenja i vrsta predstave ne bavi se gluhoćom niti se karakter gluhih uvodi u predstavu.»

O Kazalištu Gluhih, kažu: «Rad je baziran na jedinstvenim situacijama za gluhe ljude i uglavnom su predstave realistične i napravljene vrlo prirodno. Najčešće su predstave izvođene na znakovnom jeziku, bez bilo kakvog uplitanja glasova. Teme i motivi koji se koriste uglavnom su ono što muči, brine gluhe ljude ili konflikti između gluhih i čujućih.»

Naravno, osim ove osnovne podjele postoji još nekoliko drugih oblika. Tako postoje kroskulturalne predstave, na primjer «Djeca manjeg Boga», u kojoj se isprepliće kultura gluhih i čujućih. Druge su predstave koje se fokusiraju na što većoj kreativnoj uporabi znakovnog jezika, kao što je «Circus of signs», koji koristi oblike demonstracije slične onima u cirkusu, ali bazirane na glumačkim sposobnostima predstavljanja znakovnog jezika. Treća grupa je hibridni (miješani) rad čujućih u kojem oni (čujući) uzimaju teme iz kulture gluhih, kao što je predstava «The Touch» Huges Memorial kazališta. Također postoje predstave u kojima jedna osoba (glumac) znakuje, a svi ostali govore.

Doug Alker, predsjednik "Com-

munitys services for Royal National Institute for Deaf" u Londonu, koja se bavi unapređenjem kvalitete života gluhih u Londonu, naziva kazališta gluhih pseudo-kazalištima. Zašto??? Mnogo predstava koje na daske postavljaju gluha kazališta bazirana su na iskustvima čujućih i njihovog načina života. U takve predstave pokušava se ukalupiti gluhe (kao čimpanze kojima se priredi čajanka te oni imitiraju aktivnosti i navike ljudi).

Kazališnih predstava baziranih na iskustvima gluhih jako je malo, produkcija baziranih na znakovnom jeziku također. Nije niti čudno zašto onda mediji obilježavaju i prezentiraju gluhe kao medicinske modele ljudi koji se naprežu i bore da bi bili što sličniji «normalnim» čujućim ljudima.

Tu je svakako zakazala zajednica gluhih koja nosi odgovornost utoliko što nedovoljno ohrabruje i potiče gluhe scenariste i ne promovira (producira) njihove komade u javnosti. Kao da nema povjerenje u gluhe scenariste, u najmanju ruku je sumnjičava prema njima.

Mediji nose svoj dio odgovornosti- osim pojedinih svijetlih točaka, uglavnom su gluhi vrlo malo zastupljeni u medijima kroz intervjue, kvizove, dokumentarne emisije – jedan od razloga je i neupućenost u jezik gluhih – znakovni jezik. Edukacija i vodiči za korištenje znakovnog jezika ohrabrila bi i gluhe, a i medije kako osigurati što kvalitetniju i bolju komunikaciju. Vrlo je malo u medijima zastupljena prezentacija produkcija kazališta gluhih kao kulturnih događaja jednakih

prava kao i kazališta čujućih. Kazališta gluhih se marginaliziraju, obezvrjeđuju i smatraju amaterskima.

U SAD-u su najčešće gluhi na daskama zajedno s čujućima, odnosno komadi su razumljivi objema populacijama - čujućima i gluhima. Razlog je taj što su kazališta gluhih uglavnom financirana od čujućih ljudi pa, na neki način, i podređena njima. U Europi je situacija nešto drugačija, tako da su se neka kazališta gluhih usmjerila potpuno na znakovni jezik i isključivo izvode predstave na znakovnom jeziku.

Tako potiču čujuće na doživljavanje svijeta (kulture) gluhih u pravom svjetlu, a gluhima omogućuju da u potpunosti uživaju u svojoj kulturi i jeziku. Borba za priznavanjem kulture gluhih u mnogim zemljama se nastavlja u smjeru emancipacije gluhih od predrasuda čujućih. Čujući ljudi i dalje imaju utisak kako je vizualno kazalište prikladno za nas gluhe jer smo nijemi (jadni oni gluhonijemi, pa neka se nečim bave). Ako ova riječ "nijem" znači da ne možemo dostatno artikulirati govor, s njom bi se donekle mogao složiti. No, ako to znači da se ne možemo izražavati, razmišljati, sporazumijevati i, na kraju, da naš jezik, znakovni jezik, nije pravi, i za čujuće dovoljno kvalitetna i lingvistički korektna komunikacija, to govori o needuciranosti i diskriminaciji gluhih osoba. Socijalno-kulturološko-jezično osviješteni čujući znaju da na daskama u kazalištima gluhih gledaju

umjetnost, jezik, stvaralaštvo.

Udruga „Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih – DLAN“ (hrvatska perspektiva)



Kod nas u Hrvatskoj, 4. svibnja 2001. godine, premijerno je prikazana prva predstava na znakovnom jeziku "Planet tišine" u kazalištu



"Gavella". 18.10.2001. god. osnovana je udruga "Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih - DLAN" na inicijativu gluhih osoba. S predstavom "Planet tišine" gostovali smo u Nitri (Slovačka), Beogradu, Rijeci, Jastrebarskom, "Gavelli" i KC-u Peščenica – Zagreb.

Udruga «Dlan» proširila je područje djelovanja na edukaciju kroz tečajeve znakovnog jezika za više od 300 osoba. Tečaj vode isključivo gluhe osobe. Osnovane su radionice za proučavanje i standardizaciju hrvatskog znakovnog jezika. Godinu dana kasnije smo išli korak dalje, organizirali smo kazališne i plesne radionice



koje su rezultirale još jednom kazališnom predstavom na znakovnom jeziku, „Ruke koje plaču“.



Najzanimljivije je da je tu predstavu samostalno režirala gluha osoba, a predstava je gostovala diljem Hrvatske (Rovinj, Sisak, Šibenik, Dubrovnik, Osijek i Rijeka) te je na Festivalu prvih, u Zagrebu, dobila nagradu za najbolju režiju, što je veliki uspjeh i priznanje trudu Udruge „Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih – DLAN“.

Nakon uspješne premijere predstave „Ruke koje plaču“, radi se još jedan zanimljivi kazališni komad koji tipizira kulturu Gluhih. Komad tematizira problematiku s kojom se susreću i gluhe i čujuće osobe u svakodnevnom životu – preprodavanje privjesaka uz objašnjenje kako su preprodavači gluhe osobe. Kvalitetu, kao i jedinstvenost kazališta Gluhih, prepoznao je i Gradski ured obrazovanja, kulture i športa, kao i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, te je Udruga „DLAN“ u tim krugovima postala ime i ušla u redoviti program financiranja iz državnog proračuna.

Glui umjetnici (primjer Švedske i komparacija sa situacijom u Hrvatskoj)

Umjetničko i osobno iskustvo umjetnika i ono što se događa iza pozornice (u procesu rada) je

najčešći motiv za daljnji opstanak umjetnika u tom poslu. Što je s gluhih umjetnicima? Imaju li i oni takve motive? Jako se često misli da su gluhi umjetnici u svom poslu pod utjecajem svijeta umjetnosti čujućih jer čujuće škole uče nas tehnikama, a ništa ne znaju o povijesti umjetnosti gluhih. Mnogi se pitaju postoji li mjesto gdje gluhi mogu biti ispravno inspirirani, a da ne budu krivo shvaćeni kao umjetnici? Činjenica je da određeni broj kazališnih umjetnika svoju inspiraciju crpi iz svog diskriminirajućeg položaja u društvu općenito. Jedan od uzroka možemo potražiti u našem djetinjstvu i u školama za gluhe.

«Mi, odrasli gluhi, rasli smo s vrlo malo kulturalnih stimulacija. U većini slučajeva naši su roditelji bili čujuć, sa vrlo oskudnim znanjem znakovnog jezika. Kulturu koju su nam prenijeli bila je skladu s njihovim mogućnostima i načinom shvaćanja. Oni nisu poznavali prirodne puteve putem kojih bi nam ispričali bajke, pjevali pjesmice ili nam nešto recitali u ritmu.

Naša škola je bila strogo oralna. Ljudi su bili u strahu da će znakovni jezik utjecati na naše napredovanje u govoru, što je uvijek naglašavano kao jako važna činjenica. Edukacija je bila koncentrirana na govor, i stekli smo vrlo malo znanja o društvu.

U povijesti je postojalo vrlo malo kontakata između odraslih gluhih i gluhe djece. Klubovi gluhih nisu bili ni u kakvom kontaktu sa školama. Djeca nisu bila članovi klubova gluhih i nisu sudjelovala ni u kakvim klupskim aktivnostima. Gluha djeca također se nisu mogla uključiti u kulturu čujućih

jer se ona bazirala na govoru i slušanju.»

Gotovo potpuno identična situacija postoji u Hrvatskoj, dok se trenutačna situacija u Švedskoj prilično promijenila. Sada su škole gluhih u Švedskoj bilingvalne. Mnogi učitelji gluhih sada bolje razumiju situaciju gluhih te ulažu velike napore za osobnim napretkom u znakovanju, postaju sve fluentniji u znakovnom jeziku. Također u školama za gluhe postoji sve veći broj gluhog osoblja. Ponuda u školama puno je bogatija, što se tiče programa u kojima je uključen znakovni jezik, gdje gluhi učenici imaju mogućnost prirodne komunikacije s učiteljima i drugim osobama. Veliki napori ulažu se u inkorporaciju umjetnosti u novi nastavni kurikulum.

Klubovi gluhih danas su puno bolje povezani sa školama te su centri za slobodno vrijeme gluhe djece često locirani blizu klubova gluhih kako bi se produbio odnos s gluhim odraslim osobama. Takav način socijalizacije gluhoj djeci daje osjećaj pripadnosti, vrijednosti te olakšava stvaranje identiteta kao odrasle gluhe osobe.

U Švedskoj postoji 20 osoba koje su zaposlene u kulturi gluhih (amatera i profesionalaca). Od njih samo je 8 profesionalaca, što je daleko premalo na 9000 gluhih, koliko ih ima u Švedskoj. «Mi koji radimo u umjetnosti kao gluhi ljudi pokušavamo učiniti maksimalno za poboljšanje takve situacije. No kako smo mi gluhe osobe koje su prošle stari način školovanja,» (kakav postoji danas u Hrvatskoj), «nismo dobili nikakve prirodne kulturne stimu-

lacije. Uglavnom smo se morali boriti za svoja prava kako bi opstali u umjetnosti. Treba nam potpora, ohrabrenje i iznad svega stimulacija - mogućnost zapošljavanja u umjetnosti. Pitam se koje modele i životne činjenice, mi, koji smo prošli stari oblik školovanja, kada je oralizam bio dominantan, možemo pružiti gluhoj djeci koja danas rastu u bilingvizmu?

S obzirom da nemamo model koji bi slijedili moramo s puno entuzijazma pronaći sami svoj put, novi put, otkriti naše mogućnosti i uaprijediti ih.»

Da je nama, gluhim kazališnim umjetnicima u Hrvatskoj, potrebna potpora, podrška i razumijevanje kako zajednice i kulture gluhih, tako i čujuće zajednice i hrvatske kulture, nije upitno. No, s druge strane, umjetnost najčešće i nastaje iz nekog osobnog revolta, želje za novim, za promjenom, za doprinosom. Da je situacija u našem obrazovanju bolja, mi bismo se svakako bolje osjećali kao pojedinci, ne bismo se osjećali diskriminiranima, imali bismo manje problema sa samopouzdanjem i vlastitim identitetom, no da li to nužno znači da bismo bili i bolji umjetnici?

Zbog situacije u društvu, „DLAN“ se bavi nekom vrstom socijalno angažiranog kazališta, iz toga crpimo tematske okosnice za svoj rad. No ljepota ekspresije tijela i znakovnog jezika je ono što nas zaista tjera naprijed u našem kazališnom radu.

Problem prijevoda

Radeći na predstavi „Ruke koje plaču“ susreli smo se s problemom kako da socijalno

angažiranu priču, ispričanu na znakovnom jeziku, a koja se bavi problematikom položaja i tretmana gluhih u društvu, „prevedemo“ na govorni, hrvatski jezik kako bi i čujuća publika mogla razumjeti predstavu. Odlučili smo se za titl. Paradoksalno, većina čujućih, i to uglavnom kazališnih profesionalaca je rekla kako im je titl bio najmanje zanimljiv, čak su ga smatrali suvišnim. Slika govori tisuću riječi, a čujući su uživali u ljepoti znakovnog jezika. Izgleda da smo, unatoč našim sumnjama, uspjeli pokazati suverenost znakovnog jezika na pozornici i njegovu bogatstvo.

ZAKLJUČAK

Nadam se da vam početne riječi J. Kinga još odzvanjaju u ušima i da vas je tekst iznad napisan bar malo uvjerio u sposobnosti gluhih. Mi, gluhi, imamo veliki problem, ne znamo se ujediniti i pokrenuti brže i blistavije u budućnost. A vi, čujući, taj problem samo produbljujete zatvaranjem očiju pred činjenicama i stvarnosti. Kazalište je samo jedno od primjera gdje možemo pokazati i dokazati svoju sposobnost i bogatstvo kulture i jezika i umjetnički potencijal. Živim za dan kad ćete i vi to spoznati, jer ne zaboravite da GLUHI MOGU SVE OSIM ČUTI.

Angel Naumovski



PREMIJERA KAZALIŠNE PREDSTAVE NA ZNAKOVNOM JEZIKU “MUKE I JADI GLUHIH PREPRODAVAČA PRIVJESAKA”

Premijera kazališne predstave na znakovnom jeziku „Muke i jadi gluhih preprodavača privjesaka“, u režiji Angela Naumovskog, se održala 21. svibnja s početkom u 20:00 sati u kazalištu, KNAP, Kulturni centar Peščenica, Ivančegradska ulica 41a.

Koncept i sinopsis predstave je osmislio, te režirao, u suradnji sa članovima kazališne družine Gluhih “DLAN” i stručnim suradnicima tj. profesionalcima na području glume i kazališta, Angel Naumovski.

Kako su članovi kazališne družine Gluhe osobe, nisu u mogućnosti da osmisle glazbenu podlogu, niti odaberu pjesme koje bi bile odgovarajuće za atmosferu predstave. S tim razlogom smo angažirali skladatelja Adama Semijalca, poznatog u krugovima kazališta i plesa, koji je s veseljem i zadovoljstvom napravio glazbenu podlogu, odnosno snimio i montirao šumove u kafićima u različita doba dana i noći, prema uputama redatelja, Angela Naumovskog. U predstavi su korišteni i ulomci iz libreta “Opere za tri groša” Bertolda Brechta, koje je Dinko Vujević izgovarao, a Goran Matijević na znakovnom jeziku maestralno znakovao tijekom predstave.

U suradnji sa majstorom rasvjete Mariom Vnučecom iz kazališta &TD, napravljena je, na obostrano



28

zadovoljstvo ambijentalno-kazališna rasvjeta, koju je osmislio Angel Naumovski, a tehnički ostvario Mario Vnućec. Scenografiju su osmislili i nabavili članovi Udruge „Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih – DLAN“.

Dizajn plakata i programskih knjižica su izradile, po struci diplomirane dizajnerice iz OFF-STUDIJA, Ana Banić i Maša Vukmanović.



Glumački ansambl predstave su sačinjavali: Milena Rašković, Slavica Pemper, Branka Rešetar, Ivan Plejić, Lino Ujčić, Iva Vrbos, Goran Matijević i Angel Naumovski.

Zahvaljujući potpori Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport i Ministarstva kulture, produkcija predstave Udruge „Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih – DLAN“ je bila uspješno realizirana.

Udruga DLAN posebno zahvaljuje Kulturnom centru „Peščenica“ koji je imao puno razumijevanja i maksimalno nam izlazio u susret i pomogao da se predstava uspješno izvede, Sandri Banić Naumovski i Ioanu Barbu na podršci i stručnoj pomoći. Isto tako i zahvaljujemo Veroni, Dušanu i ostalima na savjetima i pomoći.

Fotografije, koje ćete u prilogu vidjeti, su načinili prijatelji Udruge „Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih – DLAN“ Željko Hrsan i Igor Kauzlarić. Predstavu su snimili, također prijatelji Udruge „Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih – DLAN“, pater Jerko Ban i Davor Erceg.

Tema: “Gluhi preprodavači privjesaka”. U prvi mah, izgleda da je to svima opće poznata i jasna stvar, stvar o kojoj ne treba trošiti puno riječi. Jednostavna borba za goli život tj. zaradu i preživljavanje. Ali, za one koji znaju više o tome, to je i krvava borba za svojim položajem u društvu. Sve što ste vidjeli na javnim prostorima, nije ravno onim situacijama koje se događaju u ozbiljnim trenucima, „iza kulisa“. „Jer pokvarenost ovog svijeta je golema i čovjek se stalno mora kretati na nogama kako mu ih ne bi ukrali.“ (Bertolt Brecht)

Uredništvo “Pljeska jedne ruke”
fotografija: Željko Hrsan i Igor
Kauzlarić



svakodnevnica u kafiću

tajni dogovor između preprodavačice i bossa



*govor na znakovnom
jeziku naratora*





netrpeljivost izmedju preprodavačice i konobara

ogorčenje zbog spoznaje da "čujući" preprodavač glumi Gluhog preprodavača





*preprodavačica u nabavi
privjesaka*



preprodavačica u akciji



*preprodavačica moli konobara
da ju pusti preprodavati*



rasprava između preprodavačice i bossa

naklon publici





pokušaj gosta u kafiću da izgadi nesporazum



sastanak bossa s preprodavačima



publika u iščekivanju premijere

TEATAR GLUHIH U AUSTRALIJI

The Deaf Way je uzbudljiva mogućnost koja nam se pružila da Teatar Gluhih iz Australije „ispлива“ ispod „južne hemisfere“ i djeluje zajedno s velikim brojem Gluhih kolega širom svijeta. Sigurna sam da samo mali broj ljudi zna da ove godine -1989.- profesionalni Teatar Gluhih u Australiji slavi svoju desetu godišnjicu. Bili smo prilično skrivena udruga svjetskog Teatra Gluhih – uglavnom zbog svoje udaljenosti i velikog izdatka za bilo koga iz Australije da kontaktira „vanjski svijet“. The Deaf Way omogućio nam je prvi potpuni kontakt. Iako ću se u članku fokusirati na australski Teatar Gluhih, željela bih također uključiti i nekoliko osvrta, tu i tamo, na amaterske udruge širom Australije.

Mislim da je važno dati kratak osvrt na razvoj Teatra Gluhih u Australiji. Vidjela sam stare fotografije i filmove onog što nazivamo „koncertima“. Nasuprot koncertima u Americi, koncert u Australiji nije nužno glazbeni, već može biti sastavljen od satire, poezije, plesa i glazbe – ono što se u Americi obično naziva varijetetskim programom. Zapis koncerta gluhih od 1930-ih do 1940-ih pokazuju ljupke mlade gospođice u filmsko-bijelim haljinama koje uglavnom plešu, uz nešto poezije i pjevanja.

Mnoge pjesme imaju religijsku temu. Iako sam sigurna da je njihov posao, kao i onaj izvođača iz 1950-ih i 1960-ih bio sasvim prihvatljiv za gledanje, nije bio ozbiljan sve do ranih 1970-ih i formiranja grupe Teatar Gluhih.

Jedan australski Teatar Gluhih imao je svoje početke pod pokroviteljstvom onog što se tada zvalo The Adult Deaf Society Novog Južnog Walesa. Ova je grupa omogućila lokalnim članovima zajednice Gluhih da učestvuju i gledaju kazališne produkcije.

Novog Južnog Walesa (NSW). Prve godine provedene su u satima mimike, glume, plesa i maskiranja, i izvođenjem predstava Kralj Lear, O huljama i klaunima, Pet letova do slobode u velikim sidnejskim teatrima. 1979., uz potporu organizacija Australia Council's Theatre Board i Australian Elizabethan Theatre Trust, australski Teatar Gluhih je otpočeo svoj rad kao potpuno profesionalna kazališna udruga.

Do 1986., udruga je napravila šesnaest originalnih postava za



Slične su grupe osnovane u Adelaidi, Melbourneu i Brisbaneu, i, iako je sada grupa iz Melbournea pasivizirana, ostale dvije amaterske grupe ostale su aktivne.

Prateći turneju Nacionalnog Teatra Gluhih Australijom 1974., Australian Elizabethan Theatre Trust započeo je dugoročno angažiranje u razvoju profesionalnog Teatra Gluhih u Australiji i unajmio čujućeg direktora da radi s grupom iz

školsku djecu, s predstavama u Tasmaniji, Melbourneu, Južnoj Australiji i Australian Capital Territoryju, kao i u regionalnim centrima i gradovima širom NSW. Nedavno je udruga proširila svoju turneju na Victoriju i Queensland, s ciljem moguće turneje po svim australskim državama. Udruga se također pojavila na lokalnoj i nacionalnoj televiziji i ispred Njegovog Kraljevskog Visočanstva Princa od Walesa. Osnivač Nola Colefax nagrađen

je medaljom Australuskog Reda. Većina sadašnjih produkcija udruge uključuju Zimsku priču, Operu za tri groša, Čovjek je čovjek, Čekajući Godota, Sganarelle (Moliere) i The Lady of Larkspur Lotion (Tennessee Williams).

Do 1979. udruga je prošla mnogo promjena. Ja sam peti umjetnički direktor, i naravno, sa svakim novim umjetničkim direktorom dolaze nove ideje i vizije udruge. Interesantno je primijetiti kako izgleda kao da imamo puni krug, na način da je prvi umjetnički direktor težio da nam vizualizira stil što je više moguće, s minimalnom uporabom govorne riječi. Ova se filozofija razvila pod upravom drugog i trećeg umjetničkog direktora na način uporabe više znakovnog jezika, podržanog govornim dijalogom. Sadašnja težnja udruge je pronaći što je bolji vizualni stil koji će moći svatko razumjeti, uz minimalnu pomoć bilo znakovnog jezika ili glasa.

Danas u Australiji postoji mnogo udruge i samostalnih izvođača koji tvrde da prezentiraju vizualni teatar. Za neke je to mimika, kao što je to često radila i naša udruga u ranoj fazi svog razvoja. Za neke su to apstraktne slike praćene konkretnim glasom ili riječima koje objašnjavaju njihovo značenje. Za druge, vizualni teatar znači lutkarstvo, ples, akrobatiku, ili kombinaciju svega toga. Našoj udruzi ova raznolikost razmišljanja predstavlja problem zbog jasnije definicije tog „rasplintog“ pojma- što on znači nama i zašto

je naš „brend“ vizualnog teatra jedinstven. Više ne želimo samo pozirati i samo se prezentirati australskim znakovnim jezikom, uz potporu govornog engleskog dijaloga, vjerujući da će ljudi prihvatiti to zadovoljavajuće vizualno. Ne samo da se danas intenzivirala konkurencija, već izgleda da i naša publika nije više zadovoljna jednostavnim teatrom znakovnog jezika. A, zapravo, nije niti udruga.

Mi ne želimo biti udruga mimičara, niti želimo postati lutkarstvo, ples, pokret, ili akrobatika poput drugih udruge. Želimo jedinstven stil izvođenja zasnovan na izražavanju umijeća naših Gluhih umjetnika. U 1989. udruga nastavlja proces istraživanja započet 1988. – proces koji će nas, predviđamo, eventualno voditi mnogo jasnijem definiranju našeg stila. Istraživački proces uključuje rad koji proizlazi iz znakovnog jezika – odn. vizualni dijalekt i znakovnu mimiku - rad koji će istražiti i razviti umijeća udruge u izražavanju pokreta i tjelesnih kretnji, kao i vizualne čistoće. Težimo kreirati stil i praksu teatra sagrađene i proširene na osnovu pojedinačnih vizija i sposobnosti Gluhog glumca, koje imaju svoj izvor u iskustvima Gluhih i percepciji svijeta kroz oči Gluhih ljudi.

To nužno ne znači raditi predstave o gluhoći, ali se zalažemo za razvoj „senzibiliteta Gluhih“ u obliku pisanja, glume, osmišljavanja i upravljanja radom udruge. Ovaj senzibilitet Gluhih je nešto što niti jedna druga kazališna grupa u Australiji, osim nas, nema. Kao

Glui ljudi imamo prednost spoznaje, što znači živjeti u potpuno vizualnom svijetu. Naši su ciljevi iznaći način potpuno jasnog i živopisnog prezentiranja ove činjenice i pokazati izvrsni teatar koji će prosvjetliti, osnažiti i animirati svoju publiku. Čujuća publika jako ovisi o zvuku, ali mi nastojimo načiniti vizualni utjecaj tako jak da zvuk postane nevažan ili sekundaran. Najveći korak u tom smjeru napravljen je 1988., kada smo tri Gluha umjetnika i ja stvorili predstavu zvanu Five Steps Beyond. Ova je predstava izvedena pred publikom visoke škole i zvuk u predstavi nije upotrijebljen da da značenje onog što se vizualno odigrava, već prije da omogući čujućim ušima nešto na što će se fokusirati.

Zajednica Gluhih se snažno očitovala podržavajući predstavu, izjavivši da je to jedna od najboljih, ako ne i najbolja produkcija koju je udruga stvorila. Čujuća zajednica nije bila toliko oduševljena. Iako većina čujućih visokih škola reagira povoljno na prikazivanje nečeg tako vizualnog studentima, za njih u kazališnoj umjetnosti postoje čujuć profesionalci kojima ne nedostaje jasnoća. To je definitivno bilo jedno poučno iskustvo za sve uključene, ono koje je pomoglo Teatru Gluhih da zasnuje osnovna pravila u kom se smjeru udruga treba kretati u stvaranju forme teatra koji može komunicirati, kao i pobuditi, i Gluhu i čujuću publiku.

Važno je spomenuti i načine rada drugih kazališnih grupa Gluhih u Australiji. Najaktivnija amaterska grupa je The Queensland Theatre of the Deaf sa sjedištem u Brisbaneu. Zapravo, bilo bi mnogo točnije nazvati ovu grupu poluprofesionalnom, jer su njeni članovi djelomice plaćeni za posao koji rade. Npr., tijekom nedavnog World Expo-a 1988. u Brisbaneu, grupa je angažirana za kratke ulomke mimike u Australian Pavilionu. Većina predstava The Queensland Theatre je mimika, i uglavnom se izvode pri The Queensland Deaf Society za zajednicu Gluhih. Ovu udrugu sačinjavaju uglavnom Gluhi ljudi, iako se ponekad dovode čujućim kazališnim profesionalci da drže satove, direktno nastupaju, ili pišu.

U Adelaideu postoji amaterska udruga zvana The Gestures Theatre of Deaf. Osnovana 1985., vodili su je čujućim ljudi koji su mislili da zajednica Gluhih u Južnoj Australiji nešto propušta ukoliko nema svoju vlastitu kazališnu udrugu. Koliko znam, napravili su samo jednu ili dvije predstave, a stil im je bio koristiti znakovni jezik uz podršku glasa. Nadalje, vjerujem da je većina njihovih izvođenja održanih u The Deaf Society u Adelaideu bila za tamošnju zajednicu Gluhih.

Još jedna nova kompanija u NSW nazvana je The Visionaries, i ja sam jedna od troje članova ove trupe. The Visionaries su započeli na sportskim

igrama Gluhih u Australiji 1987., kada je Teatar Gluhih pozvan kao izvođač, ali nije se mogao odazvati zbog drugih obveza. Od ovog nastupa, The Visionaries su pozivani prikazati bezbrojne druge mogućnosti Gluhih, omogućavajući zajednici Gluhih jednu kvalitetnu udrugu kao alternativu The Australian Theatre of Deaf. The Visionaries su, također, više od poluprofesionalne grupe, jer su tri glumca, sva tri gluha, kazališni profesionalci koji su plaćeni za posao koji rade. Grupa izvodi mješavinu teatra znakovnog jezika, pjevanja glazbe, i znakovne mimike, većinom za Gluhu publiku, iako se nadamo da će u budućnosti biti više općeg javnog rada.

Australija je velika zemlja, pa ipak u odnosu na profesionalne udruge, još uvijek postoje samo tri male udruge koje omogućavaju teatar iz perspektive Gluhih. Djelomičan razlog za ovo pomanjkanje teataru Gluhih je opći nedostatak informiranosti u čujućem australskom društvu o gluhoći i Gluhim ljudima. Kada ljudi čuju naziv „Teatar Gluhih“, oni pretpostavljaju da će predstava biti na znakovnom jeziku samo za Gluhe ljude, i za njih nerazumljiva. Zato oni ne čine pomak da dođu i pogledaju predstavu.

Iako je naša udruga učinila mali pomak u promjeni ovog stajališta, još se trebamo boriti s činjenicom da su Gluhi ljudi još uvijek veoma tiha i skrivena manjina u velikom društvu. Samo u zadnjih nekoliko godina kultura Gluhih je izrasla u jaku, valjanu, i važnu pod-podjelu

velike australske kulture. Npr., prvi rječnik australskog znakovnog jezika (Auslan) upravo je izašao prošle veljače (1989). Za našu udrugu ovaj nedostatak informiranosti o gluhoći postavlja specijalan problem: trebamo li zadržati naziv „Teatar Gluhih“? Iako smo vrlo ponosni na gluhost, u nekoliko zadnjih godina počeli smo misliti kako trebamo naći novi naziv za udrugu, i možda „Teatar Gluhih“ zadržati samo kao pod-naslov. Novi naziv, vezan uz stil koji predstavljamo, možda bi doveo više ljudi da vide što udruga radi. To bi, za uzvrat, moglo pomoći širenju teataru Gluhih širom Australije.



Drugi veliki problem koji otežava širenje teataru Gluhih je kako zainteresirati Gluhe za teatar i glumu, makar i kao hobi. Kada sam prvi put došla u Australiju, članstvo u amaterskim udrugama bilo je jako, i uvijek je bilo ljudi zainteresiranih za rad u profesionalnim udrugama. U zadnjih nekoliko godina, međutim, ovaj interes naglo pada. Danas se većina Gluhih ljudi u Australiji interesira za sport. Kao što sam prije spomenula, amaterska grupa u Melbourneu je ugašena, kao i amaterska grupa u NSW, zbog pomanjkanja interesa.

Gluihi ljudi u Australiji nemaju isti odnos prema teatru kao Gluihi ljudi u Americi, i za većinu je stvarnost plaćenog kazališnog rada još nedostižna. Više niti ne znam koliko sam puta pitana što radim kako bih preživjela, i kada bih im odgovorila da radim u Teatru Gluih, dobila bih odgovor: "Da, znam, ali što ti je stalni posao?" Ova se situacija lagano poboljšava, jer imamo sve više i više komercijalnih predstava na znakovnom jeziku, a Teatar Gluih se sve više prepoznaje. Međutim, još uvijek postoji potreba da se mladi Gluihi ljudi obrazuju o teatru kao zabavnom mediju i mogućem profesionalnom putu.

Pokušavajući povećati interes i umijeće, svake godine u siječnju- naše ljetno doba - The Theatre of Deaf ima dvotjednu ljetnu školu za Gluhe i čujuće ljude od osamnaest godina i starije. Prošlog siječnja postao je tinejdžerska ljetna škola jer je većina sudionika bila četrnaest ili petnaest godina stara.

Neovisno o predstavama i ljetnim školama, držimo programirane radionice po školama, drugim kazališnim udrugama i sastancima zajednice. Ove radionice se primarno fokusiraju na ohrabrenje ljudi u neverbalnoj komunikaciji, većom upotrebom lica, tijela i ruku. Za našu udruhu, ove radionice su još jedan dobar način informiranja o Gluim ljudima i o našem kazališnom radu.

Zajedno s jednim Gluim čovjekom vodila sam tjednu ra-

dionicu drame na visokoj školi s Gluim studentima, koju su pratili Gluihi studenti iz drugih pet visokih škola. Ova radionica održana prošlog prosinca (1988), bila je prva bilo kakva vrsta dramske izobrazbe pogodna za ovu Gluhu djecu, i drago mi je reći da je postigla potpuni uspjeh. Nadamo se da će se održati ponovno ove godine i svake sljedeće. Moj veliki san je da udruga uspostavi neku vrstu sveobuhvatnog dramskog programa Gluih, s dozvolom boravka u školama i drugim ustanovama gdje bi izvodili radionice i predstave za Gluhu djecu i omladinu. Kroz ovakvo izražavanje i edukaciju o teatru, nadamo se da bi broj Gluih ljudi zainteresiranih za teatar ponovno porastao.

Još jedan plus za Teatar Gluih u Australiji je da se sve više i više komercijalnih kazališnih predstava izvodi na Auslanu. Sve je započelo 1984., kada je ASL interpretirao Children of Lesser God na Auslanu. Danas i Sydney i Melbourne imaju najmanje pet predstava koje se redovno prikazuju svake godine. U Sydneyju je ovaj šou mješavina drama, komedija i mjuzikla. U Melbourneu, iz nekog razloga, on je cijeli glazbeni.

Ovako interpretirani performansi pomogli su Teatru Gluih na dva načina: još jednom su informirali opću kazališnu publiku o znakovnom jeziku, i to je često navodilo ljude da otkriju Teatar Gluih dok su se raspitivali o interpretiranim performansima; i drugo, to je pružilo

više mogućnosti Zajednici Gluih da vide teatar i uživaju u njemu. Tako Gluihi ljudi postaju lagano sve zainteresiraniji za teatar i ovaj potaknuti interes pokazuje što teatar radi. Nadamo se da će ovo povećano razumijevanje teatra voditi ponovno razvoju interesa ka vraćanju teatra u život.

Teatar Gluih u Australiji, deset godina star, na profesionalnoj razini, i još stariji kao amaterski rad, uvijek ostaje mlad i eksperimentalan. Nema lakih odgovora – moramo obrazovati svoju publiku da uživa u vizualnom stilu, i moramo istražiti i definirati što je vizualni stil za nas kao udruhu. U zadnjih nekoliko godina, desilo se puno uzbudljivih stvari, i u udruzi se javlja sve više i više zainteresiranosti. Nedavno sam razgovarala s čujućim direktorom o našim istraživanjima i on je rekao: „Te vaše ideje i vizije nisu vrijedne samo za Teatar Gluih – ostvarujući sve ovo i stavljajući u djelo, vi iznosite snažnu tvrdnju o dobrom teatru općenito. Za mene, ovo je istraživanje uzbudjuće; to je ono što teatar jest“.

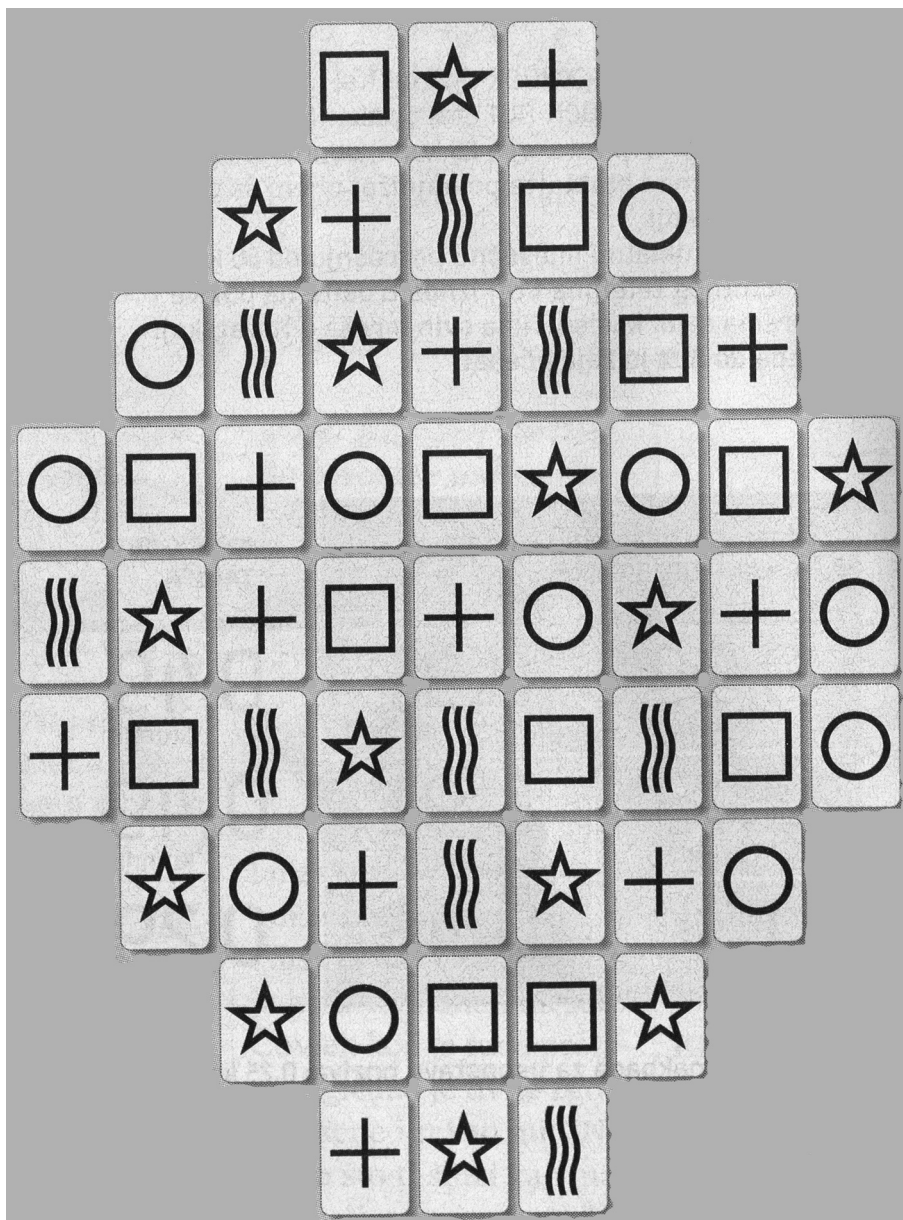
(The Deaf Way, str. 746-750)

odabrao Angel Namovski



Voljeli bismo kada bi nam poštovani idejni začetnik ovog plakata, postavljenog po Zagrebu, otkrio tko je i što ga je motiviralo da dizajnira ovakvo remek djelo, jer ga očekuju samo pohvale i poticaji da nastavi sa svojim idejama, zamislama Kao što ljudi kažu, slika govori tisuću riječi. O ovom plakatu možemo reći da govori poput knjige od 1000 stranica koja bi trebala dobiti nagradu za najbolje književno ostvarenje.

IZAZOV PUZZABILITY



Karte su se dobro posložile - no koliko brzo možete pronaći sretni niz? Pet karata u gornjem krugu tvore križ. No, svih pet karata mora biti označeno različitim simbolom. Izgleda jednostavno? Mjerite vrijeme i vidite koliko brzo možete pronaći rješenje. Oslonite se na jedino osjetilo na koje se vi, Gluhe osobe, gluhe osobe ili osobe sa oštećenjem sluha, najviše oslanjate u svakodnevnoj komunikaciji, borbi za goli život i zlata vrijedne informacije - OKO.

Do rješenja ste došli za ...

Minutu ili manje: Vi ste Gluha osoba. Rođeni ste da budete Vođa naroda Gluhih, gluhih, nagluhih i osoba s oštećenjem sluha

1 - 2 minute: Dobro vam ide, brži ste od prosjeka, vi ste Gluha osoba ali niste stvoreni da budete Vođa

2 - 3 minute: Prosječno, možete i bolje, ali se trebate odlučiti za koga sebe smatrate: Gluhu osobu ili gluhu osobu

Više od 3 minute: Mora da nešto ne valja s vašim satom ili osjetilima. Vi niste gluha osoba, vi imate problema s inteligencijom.